

SALİHLİ'NİN

SOSYO - EKONOMİK

ANALİZİ

MANİSA
CELAL BAYAR
ÜNİVERSİTESİ
SALİHLİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ

SALİHLİ
2022

Sart - Gymnasium

"Çalışmadan, yorulmadan ve üretmeden, rahat yaşamak isteyen toplumlar; evvela haysiyetlerini, sonra hürriyetlerini daha sonra da istiklal ve istikballerini kaybetmeye mahkumdurlar."

K. Atatürk

HAZIRLAYANLAR¹

Proje Yürütücüsü:	Prof. Dr. Mahmut KARĞIN
Proje Koordinatörleri:	Doç. Dr. Doğan BAKIRTAŞ Doç. Dr. Süleyman Emre ÖZCAN Levent KILINÇASLAN
Araştırmacılar:	Doç. Dr. Caner DEMİR Doç. Dr. Aysun KAHRAMAN Arş. Gör. Hasan YAZAR Arş. Gör. Serhat ÇAKMAK Arş. Gör. Yunus EDİZ

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Salihli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Toplumsal Katkı Projesi Kapsamında Hazırlanmıştır.

¹ Prof. Dr. Mahmut KARĞIN MCBÜ İİBF İşletme Bölümü, Doç. Dr. Doğan BAKIRTAŞ Salihli İİBF Maliye Bölümü, Doç. Dr. Süleyman Emre ÖZCAN Salihli İİBF İktisat Bölümü, Levent KILINÇASLAN Salihli Ticaret ve Sanayi Odası Genel Sekreteri, Doç. Dr. Caner DEMİR Salihli İİBF İktisat Bölümü, Doç. Dr. Aysun KAHRAMAN Salihli İİBF İşletme Bölümü, Arş. Gör. Hasan YAZAR Salihli İİBF Maliye Bölümü, Arş. Gör. Serhat ÇAKMAK Salihli İİBF İktisat Bölümü, Arş. Gör. Yunus EDİZ Salihli İİBF İktisat Bölümü.

BAŞKANIN MESAJI

Salihli, tarih boyunca pek çok uygarlıklara beşiklik etmiş, bereketli toprakları, iklimi, doğal zenginlikleri ile yüzyıllar boyu hep bir adım önde ve hep gözde olmayı başarabilmiş müstesna bir yerleşim birimi olmuştur.

Tarım alanındaki potansiyelini iyi değerlendiren ilçemiz, başta üzüm, zeytin ve kiraz olmak üzere meyve ve sebze üretiminde hep ön sıralarda yer almayı adeta bir alışkanlık haline getirmiştir.

Bereketli topraklarında 39 çeşit ticari sebze ve meyvenin üretildiği kentimiz, hayvancılık alanında da gerek etlik, gerekse de süt besiciliğinde il genelinde çok iyi bir durumda bulunmaktadır. Kanatlı sektöründe ve yumurta üretiminde de Manisa genelinde birinci sırada yer almaktadır.

Karayolunda ana arterlerin kesiştiği noktada çok iyi bir konumda bulunması, Salihli'nin başarı şansını artırmaktadır. Salihli Kirazı ve Odun Köftesi'nden sonra Kula Leblebisi'ne de coğrafi tescil işareti alan Salihli TSO, bu ürünlerin değerine de değer katmıştır.

Salihli, tarımda olduğu kadar, bu tarımsal ürünleri katma değerli ürünler haline getiren tarımsal sanayi alanında da önemli gelişmeler kaydediyor. Salihli Organize Sanayi Bölgesi'ne yatırımcıların ilgisi sürekli artıyor. İki kısım OSB'de de arsa tahsisleri 2021 sonunda yüzde yüz doluluğa ulaşmıştır.

Göreve geldiğimiz 2013 yılında, ilçemizin avantajlı ve dezavantajlı yönlerini, fırsatları ve tehditleri belirlemek üzere gerek iç, gerekse de dış paydaşlarla stratejik plan toplantıları gerçekleştirerek, vizyonumuzu buradan çıkan fikirler doğrultusunda geliştirdik.

Sektör bazında ve bölge çapında iş geliştirme projeleri uygulayarak, üyelerimizin zorlu ekonomik şartlar ile baş edebilme becerilerini geliştirmeyi, kendimize en önemli hedeflerden biri olarak belirledik.

Tarımda, sanayide, eğitimde, sağlıkta, sanat ve kültürde iyi bir gelişme ivmesi yakalamış olan Salihli'nin detaylı bir envanterinin bulunmayışı, stratejik plan toplantılarında ortaya çıkan en önemli eksikliklerden biri olmuştur.

Bu alandaki eksikliği gidermek için akademik camia ile ortak bir çalışma yapmak ve derli toplu bir envanter ortaya koymak üzere hemen çalışmalara başladık. İlçenin mevcut potansiyelinin daha iyi değerlendirilebilmesi amacıyla gerekli verilerin ortaya konması için detaylı ve özverili çalışmalar yürüttük.

Manisa Celal Bayar Üniversitesi akademisyenleri, başta Prof. Dr. Mahmut Karğın olmak üzere, Salihli'nin sosyo- ekonomik envanterinin ortaya konmasında emeği geçen proje koordinatörlerine, araştırmacılara, bilgilerin derlenmesinde yardımcı olan tüm kamu kurum ve kuruluşlarına teşekkürlerimizi sunarız.

Salihli'nin sosyo- ekonomik verilerini ortaya koyan bu detaylı çalışmanın gerek araştırma yapmak isteyen, gerekse de yatırım yapmayı düşünen kişilere yol gösterici, ışık tutucu bir kaynak olmasını dilerim.

İbrahim Yüksel

Salihli Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı

ÖNSÖZ

Salihli, coğrafi konumu, sahip olduğu yer altı ve yer üstü zenginlikleri, tarım ve sanayi üretiminin beslediği canlı ekonomisi ile ülkemizin incisi konumundadır. Salihli üst düzey bir tarım ve sanayi şehri olma yolunda hızla ilerlerken tarih, doğa ve turizm ile de her geçen gün ön plana çıkmaktadır. Madeni paranın ilk darp edildiği Lidya uygarlığına ev sahipliği yapması, doğal güzellikleri meşhur Bozdağların yanı başında oluşu, kaplıcaları, Kula'daki "yanık ülke" Jeopark ve Alaşehir'deki tarihi yerlere yakın oluşu ile turizm ve doğa şehridir.

Bütün sahip olduğu değerlerin tanınması, marka şehir olması ve ilçenin sosyo-ekonomik düzeyinin daha üst noktalara taşınması mümkündür. Sosyo-ekonomik yapının en önemli unsurlarından birisi o bölgede faaliyet gösteren işletmelerdir. Salihli'de faaliyet gösteren işletmelerin yapılarının belirlenmesi, envanterlerinin çıkarılması, güçlü ve zayıf taraflarının belirlenerek sosyo-ekonomik düzeye katkılarının nasıl arttırılacağı belirlenmesi önem arz etmektedir.

Salihli'nin sosyo-ekonomik analizini firmalar düzeyinde ampirik olarak inceleyen bu çalışma sonuç olarak önemli veriler sunmaktadır. 25 firma ile yapılan görüşmelerin "nitel analiz" tekniği ile incelenerek başarılı oldukları alanlar, eksik kaldıkları ve desteklenmesi gereken noktalar belirlenerek, çözüm önerileri sunulmuştur.

Çalışmaya destek olan Manisa Celal Bayar Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Ahmet ATAÇ'a, Salihli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı Sayın Prof. Dr. Osman Murat KOÇTÜRK'e, Salihli Meslek Yüksekokulu Müdürü Sayın Prof. Dr. Cihangir ALACA'ya, Salihli Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Sayın İbrahim YÜKSEL'e, Oda Genel Sekreteri ve projenin her aşamasında bizlerle çalışan Sayın Levent KILINÇASLAN'a, TOBB Manisa Oda ve Borsalar Akademik Danışmanı Sayın Prof. Dr. Hüseyin AKTAŞ'a ve Salihli İİBF Sekreteri Sayın Aynur PALAMUTÇUOĞLU'na teşekkür ederiz.

Ayrıca ve en önemlisi bu çalışmanın gerçekleşmesini sağlayan, kıymetli zamanlarını ayırarak analiz kapsamında sorularımızı içtenlikle yanıtlayan, üniversite-sanayi iş birliğinin en güzel örneğini sergileyen 25 firmanın değerli yöneticilerine müteşekkirimiz.

Çalışmanın kamu-özel kurum ve kuruluşlara, yatırımcılara ve ilgili tüm paydaşlara yararlı olmasını dileriz.

Proje Ekibi
Salihli, 2022

İÇİNDEKİLER

BAŞKANIN MESAJI.....	I
ÖNSÖZ.....	II
TABLolar DİZİNİ	IV
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	IV
KISALTMALAR	V
GİRİŞ	1
1. SALİHLİ İLÇESİ EKONOMİK VE SOSYAL DURUM PROFİLİ	2
2. İKTİSADİ YAPI	9
2.1. Tarım	9
2.1.1. Tarım Alanlarının Dağılımı	9
2.1.2. Bitkisel Üretim	10
2.2. Hayvancılık.....	14
2.3. Sanayi	15
2.4. Enerji	21
2.5. Turizm	22
2.6. Madencilik	24
2.7. Dış Ticaret	25
2.8. Teknoloji ve Yenilik.....	26
3. SALİHLİ'DE FAALİYET GÖSTEREN FİRMALARIN AMPİRİK BİR ANALİZİ.....	27
SONUÇ	45
KAYNAKÇA	49

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Salihli'ye İlişkin Özet Bilgiler	3
Tablo 2. Salihli Meyve Üretiminin ve Alanlarının Dağılımı, 2021	13
Tablo 3. Salihli Büyükbaş, Küçükbaş ve KÜmes Hayvan Varlığı (Adet)	15
Tablo 4. Salihli Sanayi Sicil Belgeli Firmaların Sektörlere Göre Dağılımı ve Çalışan Sayıları.....	17
Tablo 5. Salihli'deki Şirket Tipleri ve Üye Sayıları, 2022.....	18
Tablo 6. Salihli'deki Odalar ve Üye Sayıları, 2022	19
Tablo 7. Salihli'deki Meslek Grupları ve Üye Sayıları, 2022	20
Tablo 8. Salihli'nin Yıllar İtibariyle Elektrik Tüketimi (kWh)	21
Tablo 9. Salihli'nin İhracat ve İthalat Rakamları	25
Tablo 10. Analize Dahil Olan Firmaların Faaliyet Alanları.....	27
Tablo 11. Analize Dahil Olan Firmaların Salihli'nin İhracatı İçerisindeki Payı.....	28
Tablo 12. Üretim Yapılan Markalar	33
Tablo 13. İhracat Yapılan Ülke ve Bölgeler.....	34
Tablo 14. İhracat İşlemlerinin Yürütülmesi	35
Tablo 15. İş Süreçlerinde Karşılaşılan Zorluklar	36
Tablo 16. Sektör Dinamiklerinin Takip Edildiği Kaynaklar	40
Tablo 17. Destek Beklenen Konular	41

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Manisa İli İlçeleri	6
Şekil 2. Salihli'nin Arazi Dağılımı, 2021	9
Şekil 3. Salihli Tarım Arazisinin Kullanıma Göre Dağılımı, 2021	10
Şekil 4. Salihli'nin Bitkisel Üretiminin Ürün Bazında Dağılımı, 2021	10
Şekil 5. Salihli Tahıl ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Ekim Alanı ve Üretim Miktarının Dağılımı (%), 2021	11
Şekil 6. Salihli'de İhracatın Sektörel Dağılımı (ABD Doları, 2021)	26
Şekil 7. Kuruluş Statüsü	28
Şekil 8. Faaliyet Türü	29
Şekil 9. Firma Yaşı	29
Şekil 10. Çalışan Sayısı	30
Şekil 11. Üretim Yaparken Dikkat Edilen Hususlar	30
Şekil 12. Pazarlama Araştırması Yapma Durumu	31
Şekil 13. Pazarlama Araştırması Yöntemleri	32
Şekil 14. Ar-Ge Birimi Mevcudiyeti	32
Şekil 15. İhracat Yapma Durumu	34
Şekil 16. E-Ticaret Yapma Durumu	38
Şekil 17. Salihli'nin Öne Çıkan Avantajları	42
Şekil 18. Salihli'nin Marka Şehir Olması İçin Görüşler	43
Şekil 19. Üniversite-Sanayi İş Birliği Hakkındaki Görüşler	44

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AİYHT	Ankara-İzmir Yüksek Hızlı Tren Hattı Projesi
Ar-Ge	Araştırma Geliştirme
BES	Biyokütle Enerji Santrali
GES	Güneş Enerjisi Santrali
HES	Hidroelektrik Santrali
JES	Jeotermal Enerji Santrali
kWh	KiloWatt-saat
M.Ö.	Milattan Önce
MCBÜ	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
MWh	Megawatt-saat
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
Salihli İİBF	Salihli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Salihli MYO	Salihli Meslek Yüksekokulu
STSO	Salihli Ticaret ve Sanayi Odası
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
ZKA	Zafer Kalkınma Ajansı

GİRİŞ

Salihli 16. yüzyılın başlarına denk gelen arşiv kayıtlarına göre Aydın sancağında yer alan Sart kazasının bir köyü konumundaydı. Bu döneme ait tahrir kayıtlarında adı Veled-i Salih olarak yer almaktadır. 19. yüzyıla gelindiğinde ise özellikle Sart kazasının önemini kaybetmesiyle Salihli fiili olarak merkez haline gelmiş, köy olan konumu gelişmelere de bağlı olarak kasaba halini almıştır (Bilgi, 2008: 38). Özellikle İzmir-Turgutlu demir yolunun 1875 yılında Salihli'den geçirilerek Alaşehir'e kadar uzatılması, bölgenin ilerlemesinde ciddi katkıları olmuştur (Ürer, 2010: 12). Günümüze kadar gelişmesini hızla sürdüren Salihli, bugün itibariyle Manisa'nın potansiyeli büyük ilçeleri arasında bulunmaktadır.

M.Ö. 1750'lere dek uzanan köklü tarihi ile Hititler'den Lidya'ya dek pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış Sart beldesi, bölge açısından oldukça değerli bir konuma sahiptir. Paranın tarihte ilk basıldığı yer olan Sart Harabelerinin Salihli sınırları içerisinde yer alması, Akropol, Artemis Tapınağı, Bintepeler, Kurşunlu ve Çamur Hamamı Kaplıcaları gibi daha birçok doğal ve tarihi güzellikleri içermesi, turizm bakımından oldukça zengin bir bölge olmasına katkı sağlamıştır (Akış ve Başkan, 2008). Ayrıca Salihli'nin İncil'de ismi geçen yedi kiliseden birine ve Museviler açısından önemli yeri olan tarihi sinagoga ev sahipliği yapması bölgeyi semavi dinler için de kıymetli hale getirmiştir (Gürdoğan ve Tetik, 2016: 63).

İnsanlar için adeta çekim merkezi haline gelen Salihli, tarihi boyunca Kosova, Bulgaristan, Yugoslavya gibi birçok bölgeden göç alması nedeniyle oldukça zengin bir kültüre sahiptir. Geleneksel şiir şöenleri, sanat galerileri ve müzik topluluklarından el sanatlarına kadar çeşitli kültürel zenginlikleri, köklü geçmişi sebebiyle bünyesinde barındırmaktadır (Otman, 2013).

Zengin doğal güzellikleri, kültürel ve tarihi nitelikleri ile kıymetli bir bölge olan Salihli kentinin iktisadi durumunun analiz edildiği bu çalışmada ilk olarak ilçe profilini içeren temel bazı istatistiki bilgilere yer verilecektir. Salihli'nin coğrafi, toplumsal, demografik ve temel iktisadi bir takım özet bilgilerinin yer aldığı bu bölümün ardından daha detaylı iktisadi bilgiler ve istatistiklerin yer aldığı ikinci bölüme geçilecektir. Bu bölümde, Salihli'ye ilişkin tarım, hayvancılık, sanayi, enerji, turizm, madencilik, dış ticaret, teknoloji-yenilik alanlarında bilgi ve istatistiklere yer verilecektir. İkinci bölümün ardından ise proje ekibi tarafından Salihli'de faaliyet gösteren 25 adet önde gelen firma ile yapılan yüz yüze görüşmelerden elde edilmiş bulgular ayrı başlıklar halinde tartışılacaktır.

1. SALIHLİ İLÇESİ EKONOMİK VE SOSYAL DURUM PROFİLİ

Salihli, Türkiye'nin batısındaki Ege Bölgesinde bulunan Manisa ilinin bir ilçesidir. Salihli coğrafi konum olarak 28° 10' ve 28° 40' doğu boylamları ile 38° 20' ve 38° 45' kuzey enlemleri arasında yer almaktadır ve ortalama yükseltisi 111 metredir (Ayhan ve Başkan, 2008). Salihli'nin yüzölçümü 1273 km²'dir ve Manisa topraklarının yaklaşık %10'luk kısmını kaplamaktadır. Salihli, yüzölçümü bakımından Akhisar (1.707 km²) ve Demirci'den (1.473 km²) sonra Manisa ilinin üçüncü büyük ilçesidir. Şekil 1'de Manisa ilinin 17 ilçesi ve bu ilçeler arasında yer alan Salihli ilçesinin konumu görülmektedir. Salihli, konum itibarıyla İzmir-Ankara karayolu ve İzmir-Uşak-Afyon demiryolu istikameti üzerinde yer almaktadır. Ayrıca şu an T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü tarafından yapımı devam eden Ankara-İzmir Yüksek Hızlı Tren Hattı Projesi (AİYHT) kapsamında Salihli'de de bir istasyon yer alacaktır (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2022). Salihli'yi çevreleyen ilçelere bakıldığında, doğusunda Alaşehir (Manisa), Kula (Manisa), kuzeyinde Köprübaşı (Manisa) ve Gördes (Manisa), batısında Gölarmara (Manisa) ve Ahmetli (Manisa), güneyinde ise Ödemiş (İzmir) ilçeleri vardır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü). Salihli ilçesi, Manisa'nın merkezine 73 km. uzaklıkta bulunmaktadır. Salihli'nin komşu illere ve büyük şehirlere olan uzaklığı ise şu şekildedir: Uşak'a 122 kilometre, Denizli'ye 134 kilometre, Aydın'a 185 kilometre ve Afyonkarahisar'a 234 kilometre, Ankara'ya 490, İstanbul'a 544 ve İzmir'e 94 kilometre mesafede bulunmaktadır (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü, 2022).

Tablo 1. Salihli'ye İlişkin Özet Bilgiler

<i>Göstergeler</i>	Salihli	Manisa (%)	Türkiye (%)
<u>Coğrafi ve Demografik Göstergeler</u>			
Yüzölçümü (km²)	1272,90	9,62	0,16
Cinsiyete Göre Nüfus (2021)	164.710	11,31	0,19
Erkek	81.969	11,21	0,19
Kadın	82.741	11,41	0,20
Medeni Duruma Göre Nüfus (+15) (2021)	134.414	11,61	0,21
Hiç Evlenmedi	29.534	11,15	0,16
Evli	87.170	11,45	0,22
Boşandı	7.288	14,77	0,26
Eşi Öldü	10.422	12,74	0,29
Nüfus (2020)	164.371	11,33	0,20
Yıllık Nüfus Artış Hızı (Binde) (2021)	2,06	-	-
Nüfus Yoğunluğu (kişi/km²) (Göl Hariç) (2021)	135	-	-
Doğum (2021)	1.789	10,91	0,17
Ölüm (2021)	1.994	16,06	-
Evlenme (2021)	1.290	12,51	0,23
Boşanma (2021)	449	13,09	0,26
<u>Eğitim Göstergeleri</u>			
Okuryazarlık Durumuna Göre Nüfus (6+): Okuma Yazma Bilen (2021)	149.428	11,40	0,20
Erkek	75.430	11,34	0,20
Kadın	73.998	11,47	0,21
Okuryazarlık Durumuna Göre Nüfus (15+): Okuma Yazma Bilen (2021)	130.761	11,56	0,21
Erkek	65.720	11,47	0,21
Kadın	65.041	11,65	0,21
Okuma Yazma Bilen Oranı (%) (2020)	97,85	-	-
Erkek	99,42	-	-
Kadın	96,31	-	-

Tablo 1. Salihli'ye İlişkin Özet Bilgiler (devamı)

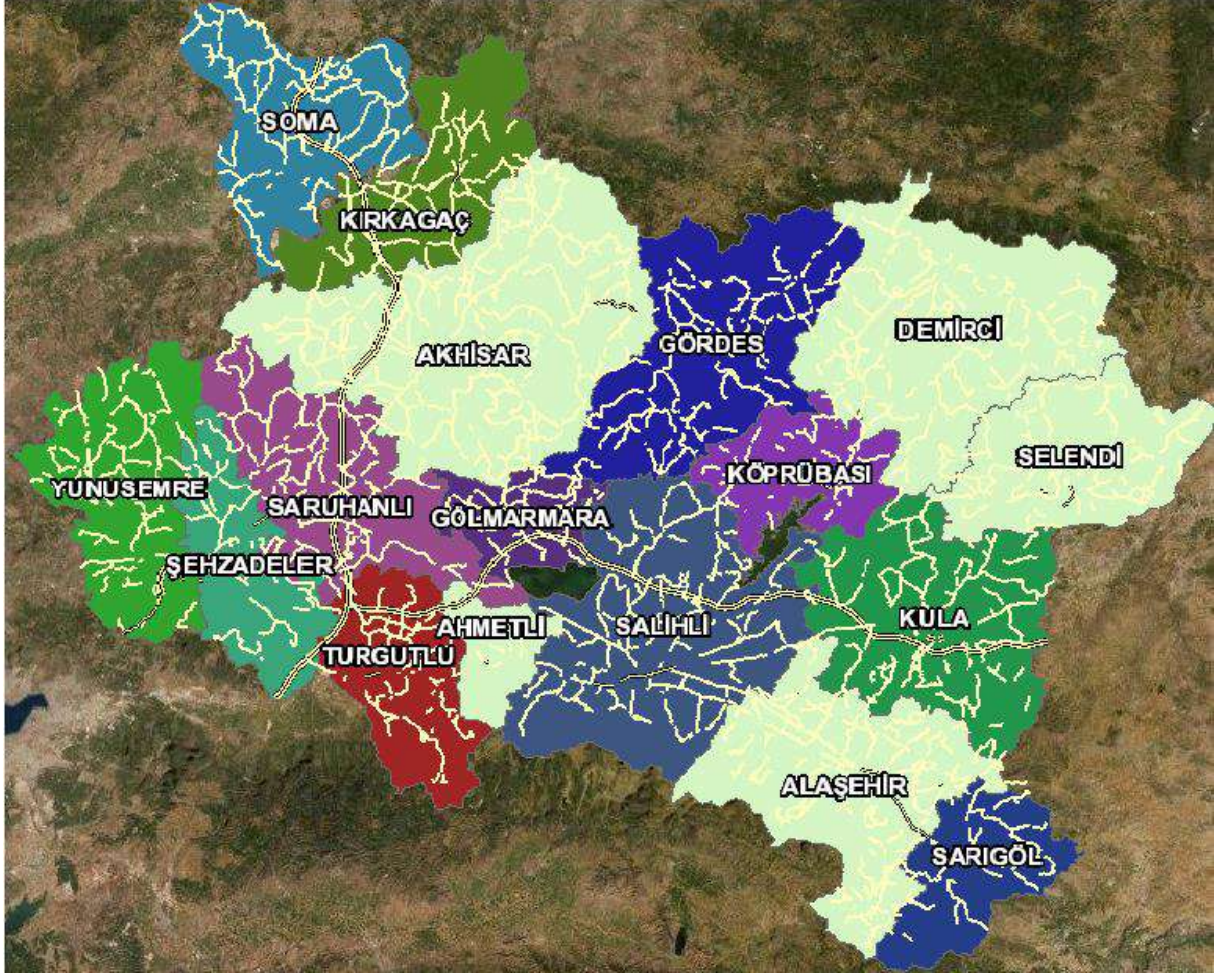
<i>Göstergeler</i>	Salihli	Manisa (%)	Türkiye (%)
<u>İstihdam Göstergeleri</u>			
Kayıtlı İşsiz Sayısı (2021)	22.744	-	0,58
İşe Yerleştirilen Kişi Sayısı (2021)	4.267	-	-
Organize Sanayi Bölgesi Toplam Çalışan Kişi Sayısı (2021)	5.821	7,32	-
Küçük Sanayi Sitelerinde Çalışan Ortalama İşçi Sayısı (2021)	3	-	-
Sanayi Sicil Belgeli Firmaların Çalışan Sayısı (2021)	7.188	5,83	-
4a Çalışan Sayısı (2022, Ağustos)	30.639	-	-
4b Sigortalı Sayısı (2022, Ağustos)	9.120	-	-
4c Sigortalı Sayısı (2022, Ağustos)	3.947	-	-
<u>Sağlık Göstergeleri</u>			
Hastane Sayısı (Adet) (2021)	4	-	-
Yatak Sayısı (Adet) (2021)	541	-	-
<u>Sanayi Sektörü Göstergeleri</u>			
Organize Sanayi Bölgesinin Toplam Alanı (m²) (2021)	2.547.650	12,86	-
1. Kısım	1.072.606	-	-
2. Kısım	1.475.044	-	-
Organize Sanayi Bölgesi Toplam Firma Sayısı (2021)	86	15,47	-
1. Kısım	46	-	-
2. Kısım	40	-	-
Küçük Sanayi Siteleri Toplam İşyeri Sayısı (2021)	244	8,70	-
Sanayi Sicil Belgeli Firmaların Sayısı (2021)	308	9,77	-
İşyeri Sayısı (2022, Ağustos)	3.923	-	-

Tablo 1. Salihli'ye İlişkin Özet Bilgiler (devamı)

<i>Göstergeler</i>	<i>Salihli</i>	<i>Manisa (%)</i>	<i>Türkiye (%)</i>
<u>Tarım Göstergeleri</u>			
Tarım Alanı (Dekar) (2021)	564.587	11,12	0,24
Biçerdöver Sayısı (2021)	3	10,00	0,02
Traktör Sayısı (2021)	10.594	12,79	0,72
Diğer Alet ve Makinalar (2021)	59.418	12,55	0,57
<u>Turizm Göstergeleri</u>			
Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Tesise Geliş Sayısı (2021)	38.301	14,20	0,08
Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Geceleme (2021)	66.602	14,98	0,05
Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Ortalama Kalış Süresi (2021)	1,74	-	-
Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Doluluk Oranı (%) (2021)	40,22	-	-
Belediye Belgeli Konaklama Tesislerinde Tesise Geliş Sayısı (2021)	66.776	26,40	0,28
Belediye Belgeli Konaklama Tesislerinde Geceleme (2021)	132.406	25,44	0,25
Belediye Belgeli Konaklama Tesislerinde Ortalama Kalış Süresi (2021)	1,98	-	-
Belediye Belgeli Konaklama Tesislerinde Doluluk Oranı (%) (2021)	31,95	-	-
<u>Dış Ticaret Göstergeleri</u>			
Organize Sanayi Bölgesi Toplam Dış Ticaret Hacmi: İthalat (\$) (2021)	21.147.714	0,38	-
Organize Sanayi Bölgesi Toplam Dış Ticaret Hacmi: İhracat (\$) (2021)	165.413.176	3,72	-
<u>Enerji Göstergeleri</u>			
Toplam Elektrik Tüketimi (Kwh) (2021)	383.056.109	11,04	-
Kişi Başına Toplam Elektrik Tüketimi (Kwh) (2021)	2.326	-	-
Toplam Elektrik Abone Sayısı (2021)	104.612	11,55	-
Sanayi	126	9,81	-
Mesken	80.512	11,37	-
Diğer	23.974	12,23	-

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Adrese Dayalı Kayıt Sistemi Sonuçları, 2022. TÜİK, Adrese Dayalı Kayıt Sistemi Sonuçları, 2022. TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri, 2022. TÜİK, İşgücü İstatistikleri, 2022. TÜİK, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2022. TÜİK, Ulusal Eğitim İstatistikleri, 2022. TÜİK, Tarımsal Alet ve Makine İstatistikleri, 2022. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turizm İstatistikleri, 2021. T.C. Manisa Valiliği, Sayılarla Manisa, 2021. T.C. Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Manisa Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü, Salihli Hizmet Merkezi, 2022.

Şekil 1. Manisa İli İlçeleri

Kaynak: Manisa Büyükşehir Belediyesi, Coğrafi Bilgi İşlemler Şube Müdürlüğü, Kent Rehberi, 2022.

Gediz grabeni üzerine kurulu olan Salihli ovası, 30 kilometre uzunluğunda ve 20 kilometre genişliğindedir. Salihli içerisinde 1022,3 hm³ depolama kapasitesi bulunan Demirköprü Barajı depolama tesisi, 25.281 ha faydası olan Adala Sulaması sulama tesisi ve 199 ve 14 GW h/yıl faydası olan Demirköprü HES Barajı ve Salihli Karaağaç HES hidroelektrik enerji tesisleri bulunmaktadır (Başkan, 2006; T.C. Manisa Valiliği, Sayılarla Manisa, 2021).

Salihli, Akdeniz iklim bölgesinde yer alsa da doğuya doğru gidildikçe iklim karasallaşmaktadır. Ilıman bir iklime sahip olan Salihli’de yaz ayları sıcak ve kurak kış ayları ise ılık ve yağışlı geçmektedir (Başkan, 2006). Manisa için 1930-2021 yılları arasındaki sıcaklık değerlerine bakarsak; ortalama sıcaklık yıllık 16.9°C, ortalama en yüksek sıcaklık 22.9°C, ortalama en düşük sıcaklık yıllık 11.0°C, ortalama güneşlenme süresi yıllık 6.5 saat, ortalama yağışlı gün sayısı yıllık 83.7 gün ve ortalama yağış miktarı ortalaması yıllık 747.3 mm şeklinde gerçekleşmiştir. İlçenin sıcaklık değerleri için de bu değerler gösterge olarak kabul edilebilir (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2021).

2020 yılında 164.371 olan Salihli nüfusu, 2021 yılı itibariyle bir önceki yıla göre 339 kişi artarak -binde 2,06'lık bir artışla- 164.710'a ulaşmıştır. Nüfusun %49,77'sini erkekler, %50,33'ünü ise kadınlar oluşturmaktadır. Salihli nüfus bakımından Manisa'nın merkez ilçeleri (Şehzadeler (167.661), Yunusemre (257.993)), Akhisar (176.000) ve Turgutlu'dan (172.413) sonra 5. büyük ilçe konumundadır ve Manisa nüfusunun %11,3'lük kısmını oluşturmaktadır. Nüfus yoğunluğu, yani km²'ye düşen insan sayısı, 135'tir. İlçede herhangi bir belde veya köy olmamakla birlikte 103 mahallesi bulunmaktadır. İlçenin son 5 yıl içindeki nüfus artış hızları incelendiğinde, 2016-2017 dönemi için binde 5,36; 2017-2018 için binde 4,67; 2018-2019 için binde 7,55 ve 2019-2020 dönemi için binde 9,68 şeklinde gerçekleşmiştir. Nüfus artış hızının 2020 yılından sonra 9,68'den 2,06'ya düşmesindeki temel neden "Covid-19" küresel salgıdır. Bu durum, Salihli için 2020 yılı itibariyle ölüm sayılarına bakıldığında da desteklenmektedir. 2020 yılına kadar genelde doğum oranlarının ölüm oranlarından fazla olması dikkat çekerken 2020 yılında 1705 doğum, 2129 ölüm ve 2021 yılında 1789 doğum, 1994 ölüm ile doğum oranları ölüm oranlarının gerisinde kaldığından nüfus artış hızında bir azalma gerçekleşmiştir (TÜİK, 2022; T.C. Manisa Valiliği, Sayılarla Manisa, 2020-2021).

Salihli'de, 6 yaş ve üzeri okur-yazar nüfus toplamda 149.428 kişi, 15 yaş ve üzeri okur-yazar nüfus ise toplamda 130.761 kişidir (TÜİK, 2022). Salihli'deki okur-yazarlık oranı %97,85'tir. Bu oran erkeklerde %99,42 ve kadınlarda %96,31 şeklindedir. Salihli'deki okur-yazarlık oranları hem erkekler için hem de kadınlar için Manisa ilinin okur-yazarlık oranına göre geride kalsa da Türkiye ortalamasının üstünde yer almaktadır (TÜİK, 2022). 15 yaş ve üzeri nüfusun son bitirdiği eğitim düzeylerine bakıldığında, ilkokul mezunlarının oranı %32,62, ortaokul veya dengi meslek ortaokullarından mezun olanların oranı %18,34, ilköğretim² mezunlarının oranı %9,58, lise ve dengi meslek okulu mezunlarının oranı %21,86, yüksekokul veya fakülte mezunlarının oranı %16,06 ve yüksek lisans veya doktora mezunlarının oranı %1,55 şeklindedir (TÜİK, 2022).

Salihli, 123 okul ve 1.324 derslik sayısı ile Yunusemre ilçesinden (156 okul, 2.076 derslik) sonra Manisa'nın 2. ilçesi konumundadır. 27.360 öğrenci ve 2.039 öğretmen sayısı ile de Yunusemre (52.998 öğrenci, 3.581 öğretmen), Akhisar (29.444 öğrenci, 2.224 öğretmen) ve Turgutlu'dan (33.525 öğrenci, 2.125 öğretmen) sonra 4. büyük ilçesidir. Bu sayılara bakıldığında, Salihli'de okul başına düşen öğrenci sayısının 222, öğretmen başına düşen öğrenci sayısının 13 ve derslik başına düşen öğrenci sayısının ise 20 olduğu görülmektedir (T.C. Manisa Valiliği, Sayılarla Manisa, 2021). Salihli'de aynı zamanda Manisa Celal Bayar

² 1997 yılından itibaren uygulanan zorunlu eğitim reformuyla birlikte zorunlu ve kesintisiz eğitim 5 yıldan 8 yıla çıkarılmıştır ve ilkokul ve ortaokul eğitim kademeleri birleştirilip ilköğretim adını almıştır.

Üniversitesi'ne (MCBÜ) bağlı Beş Eylül Yerleşkesi bulunmaktadır. Bu yerleşkede Salihli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (Salihli İİBF) ve Salihli Meslek Yüksekokulu (Salihli MYO) eğitim ve öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir. Salihli İİBF; İktisat, İşletme ve Maliye olmak üzere üç bölümde 444 öğrenciye 8 doçent, 5 doktora öğretim üyesi ve 8 araştırma görevlisi ile eğitim vermektedir. Salihli MYO ise 13 programda 2357 öğrenciye 30 öğretim görevlisi ile eğitim vermektedir. Fakülte ve meslek yüksekokulunda eğitim gören öğrencilerin konaklaması için Kredi Yurtlar Kurumuna ait 538 yatak kapasiteli 1 adet kız öğrenci yurdu ve 182 yatak kapasiteli 1 adet erkek öğrenci yurdu bulunmaktadır. İlçede 32.643 kitap kapasiteli bir adet halk kütüphanesi ile 1.049 kitap kapasiteli Salihli İİBF Kütüphanesi ve 786 kitap kapasiteli Salihli MYO Kütüphanesi hizmet vermektedir (MCBÜ, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, 2021 İdare Faaliyet Raporu; T.C. Manisa Valiliği, Sayılarla Manisa, 2021).

Salihli'de 2021 yılında kayıtlı işsiz sayısı 22.744, işe yerleştirilen kişi sayısı ise 4.267 olarak istatistiklere yansımıştır (T.C. Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Manisa Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü, Salihli Hizmet Merkezi, 2022). Salihli'de bulunan Organize Sanayi Bölgesi ilçenin istihdamına önemli katkı yapmaktadır. Salihli Organize Sanayi Bölgesi'nde 5.821 kişi istihdam edilmektedir. Bu sayı, Manisa ili ve ilçelerinde faaliyet gösteren tüm organize sanayiler içerisinde %7,32'lik bir kısmı kapsamaktadır. Salihli ilçesinde tüm sektörlerden faaliyet gösteren sanayi sicil belgeli firmalarda çalışan kişi sayısı da 7.188'dir. Bu sayı, Manisa ili ve ilçelerinde faaliyet gösteren tüm sanayi sicil belgeli firmalarda istihdam edilen kişilerin %5,83'lük kısmını oluşturmaktadır. Ayrıca, küçük sanayi sitelerinde istihdam edilen ortalama kişi sayısı ise 3'tür (T.C. Manisa Valiliği, Sayılarla Manisa, 2021).

Salihli ilçesinde 75 yatak kapasiteli Özel Salihli Hastanesi, 127 yatak kapasiteli Özel Can Hastanesi, 114 yatak kapasiteli Özel Medigüneş Hastanesi olmak üzere 3 özel hastane ve 225 yatak kapasiteli, Salihli Devlet Hastanesi olmak üzere toplamda 4 hastane bulunmaktadır. Hastane muayene ve yatak işgal oranlarında bakıldığında, Özel Salihli Hastanesi 96.934 muayene sayısı ve %42,8 yatak işgal oranına, Özel Can Hastanesi 179.851 muayene sayısı ve %70,9 yatak işgal oranına, Özel Medigüneş Hastanesi 170.517 muayene sayısı ve %78,5 yatak işgal oranına ve Salihli Devlet Hastanesi 480.979 muayene sayısı ve %45,7 yatak işgal oranına sahiptir. Bunun yanı sıra, ihalesi gerçekleşecek olan ve 2022 yılı için bütçede ödeneği olan 400 yatak kapasiteli yeni bir Salihli Devlet Hastanesi inşası planlanmaktadır. Salihli, mevcut ve gelecekteki hastane sayısı ve kapasiteleriyle hem ilçeye hem de civar ilçelere hizmet vermeye devam edecektir (T.C. Manisa Valiliği, Sayılarla Manisa, 2021).

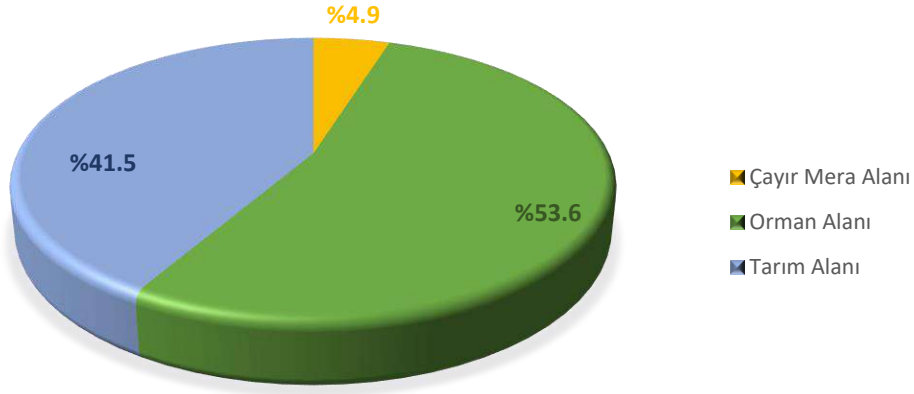
2. İKTİSADİ YAPI

2.1. Tarım

2.1.1. Tarım Alanlarının Dağılımı

Toplam 1.401.000 dekar yüz ölçüme sahip olan Salihli topraklarının %53,6'sı ormanlık alan, %41,5'i işlenebilir tarım arazisi, %4,9'luk kısmı ise çayır ve meradır. Salihli'de tarıma elverişsiz arazi bulunmamaktadır.

Şekil 2. Salihli'nin Arazi Dağılımı, 2021

Kaynak: Manisa İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2022.

Salihli, 2021 yılı itibarıyla 581.592 dekar tarım alanına sahiptir. Bu alanın %46,7'sinde meyve, %41,5'inde tarla ürünleri, %7,4'ünde sebze üretimi yapılırken %3,3'ü tarım arazisi olup kullanılmayan alan ve %1'i ise nadasa bırakılmaktadır.

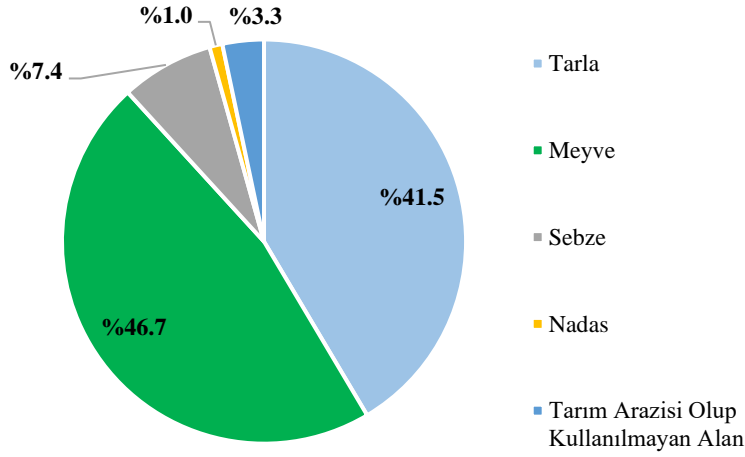
Salihli'de meyve üretim alanı 271.625 dekadır. Bu alanın yaklaşık olarak yarısında bağcılık yapılmaktadır. Bağ alanlarının %88'inde ise kurutmalık üzüm üretimi yapılmaktadır. Ceviz (%4,4), kayısı (%2), badem (%1,8) ve kiraz (%1,1) Salihli'de meyve üretim alanı bakımından önemli olan diğer meyvelerdir.

Salihli'de tarla ürünleri üretim alanı 240.950 dekadır. Bu alanın %69'unda buğday, arpa ve mısır gibi hububatlar, %31,7'sinde mısır (silaj), yonca, fiğ ve tritikale gibi yem bitkileri, %11,6'sında tütün, pamuk, susam ve kekik gibi endüstri bitkileri ve çok az bir kısmında ise baklagil ve tarla sebzeciliği yapılmaktadır.

Salihli'de sebze üretim alanı 43.176 dekadır. Domates (%40,5), ıspanak (%15), karpuz (%9), biber (%6,1), patlıcan (%5,7) ve bezelye (%5,6) sebze üretim alanı bakımından önemli olan ürünlerdir.

Salihli’de zeytin üretim alanı 105.000 dekadır. Bu üretim alanının hemen hemen bir yarısını sofralık diğer yarısını da yağlık zeytin üretimi oluşturmaktadır.

Şekil 3. Salihli Tarım Arazisinin Kullanıma Göre Dağılımı, 2021

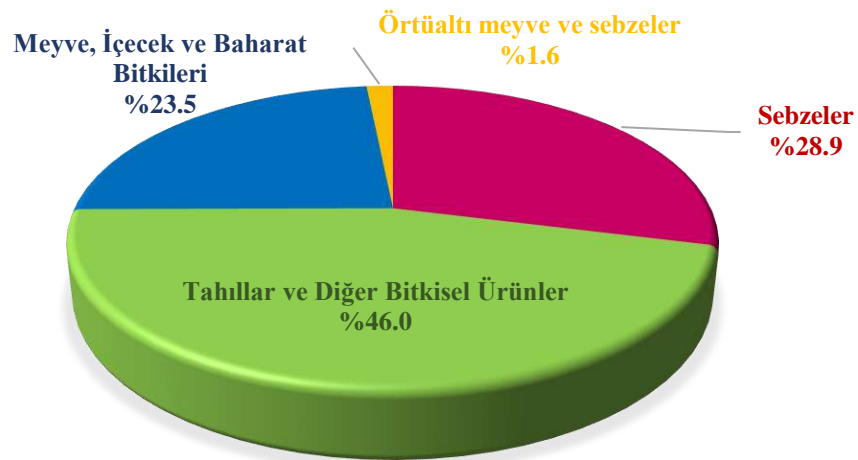

Kaynak: Manisa İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2022.

2.1.2. Bitkisel Üretim

Manisa ilinin tarımsal üretim hususunda önemli ilçelerinden birisi olan Salihli’de 2021 yılında 878 bin ton bitkisel üretim gerçekleştirilmiştir. Bu üretimin %46’lık kısmını tahıllar ve diğer bitkisel ürünler, %28,9’unu sebzeler, %23,5’ini meyve içecek ve baharat bitkileri ve %1,6’lık kısmını ise örtüaltı meyve ve sebze üretimi oluşturmaktadır.

Şekil 4. Salihli’nin Bitkisel Üretiminin Ürün Bazında Dağılımı, 2021

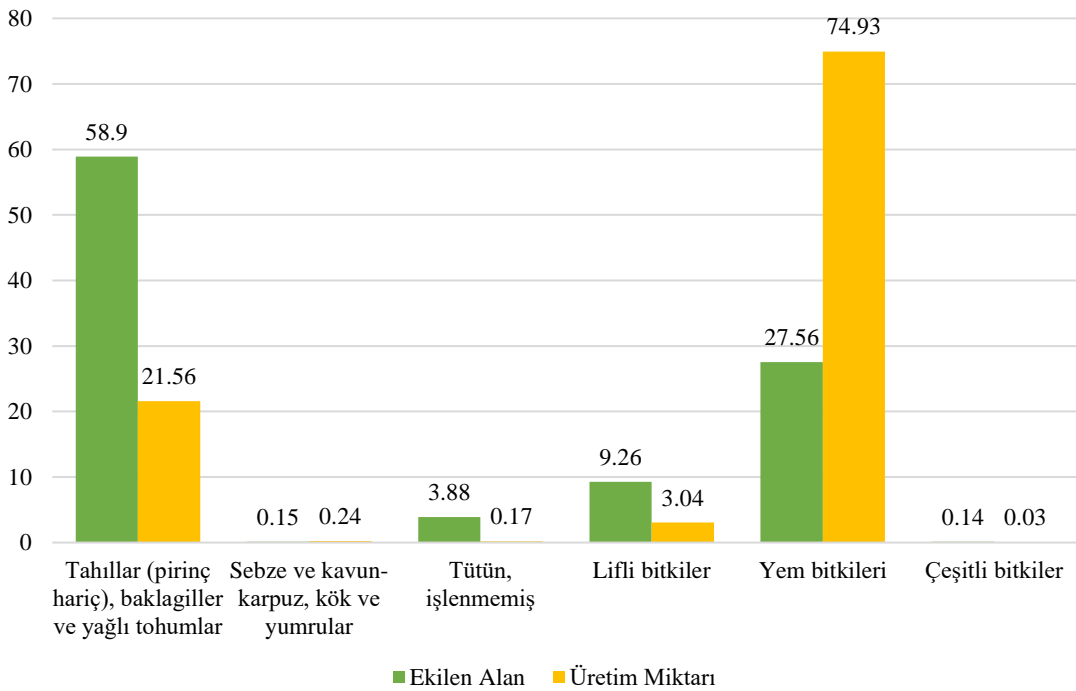

Kaynak: TÜİK’ten elde edilen verilerden hesaplanmıştır.

Tahıl ve Diğer Bitkisel Ürün Üretimi

Salihli'nin 2021 yılında tahıl ve diğer bitkisel ürünlerin üretimi için toplamda 317.208 dekarlık alanı mevcutken, bu alanda 404.581 tonluk üretim gerçekleştirilmiştir. Bu üretim alanının büyük kısmını %58,9'luk payla tahıllar oluştururken, %27,5'lik kısmını yem bitkileri ve %9,2'lik kısmını ise lifli bitkiler oluşturmaktadır. Üretim miktarı açısından bakılırsa, %74,9'luk pay ile yem bitkileri çok yüksek payı oluştururken, tahıllar %21,5'lik payı oluşturmaktadır.

Şekil 5. Salihli Tahıl ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Ekim Alanı ve Üretim Miktarının Dağılımı (%), 2021

Kaynak: TÜİK'ten elde edilen verilerden hesaplanmıştır.

Salihli'de 2021 yılı rakamlarına göre; yem bitkileri grubu içerisinde en fazla üretilen ürün, %59'luk pay (179.753 ton) ile mısır slajıdır. Yonca (yeşilot), %21'lik pay (64.350 ton) ile diğer en fazla üretilen yem bitkisidir. Tahıl grubu içerisinde ise, %56'lık pay ile (48.930 ton) buğday ilk sırada, %26'lık pay (22.769 ton) ile mısır ikinci sırada ve %11'lik pay (9.710 ton) ile arpa üçüncü sırada yer almaktadır.

Sebze üretimi konusunda Salihli Ovası'nda geniş bir alanda domates yetiştiriciliği yapılmaktadır. Sebze üretiminin %71'lik kısmı (181.879 ton) domatestir ve bu domatesler, Organize Sanayi Bölgesi'nde kurutulmuş domates ve salça olarak işlenmektedir. Karpuz üretimi ise sebze üretiminin %13'lük (32.240 ton) kısmını oluşturmaktadır. Domates kurusu,

salça, ayrıca kapyra biber, közde patlıcan, kabak ve diğler ürünler işlenip ihraç edilmektedir (TÜİK, 2022; Tarım Dünyası, 2022a).

Meyve Ürünleri Üretimi

Salihli, tarımsal potansiyeli yüksek, birçok ürünün yetiştiğı, bu ürünlerin sanayide değerlendirildiğı ve ihraç edildiğı merkez konumunda bir ilçedir. Tarım, gelirlerinin %60'ını oluşturmakta, bu gelirin de yüzde 40'ı sultaniye çekirdeksiz kuru üzümde elde edilmektedir. Salihli'de üzüm sofralık, kurutmalık ve şaraplık olarak üretilmektedir. En fazla üretim kurutmalık çekirdeksiz üzümde yapılmakta olup, Türkiye üretiminin Alaşehir'den sonra en fazla kısmını Salihli oluşturmaktadır. Salihli'de kurutmalık çekirdeksiz üzüm, 115.000 dekarlık alanda 140.147 ton seviyesinde üretilmektedir. Bu üretim miktarı, Türkiye'nin %12,4'ünü oluşturmaktadır. Sofralık çekirdeksiz üzüm üretimi, 13.760 dekarlık alanda 13.933 ton düzeyinde olup, Türkiye üretiminin %3,3'ünü oluşturmaktadır. Az miktarda da çekirdekli kurutmalık üzüm ve şaraplık üzüm üretimi de yapılmaktadır. Toplamda Türkiye'nin bağ alanlarının %3,3'ünü oluşturan 130.330 dekarlık alanda, 158.671 ton üzüm üretilmekte olup, bu üretim miktarı da Türkiye üzüm üretiminin %4,3'ünü oluşturmaktadır. Salihli'de üretilen çekirdeksiz kurutmalık üzümün kilogram başına verimine bakıldığında; 1.219 Kg/Dekar olup, Türkiye ortalamasının (1.463 Kg/Dekar) altındadır. Sofralık çekirdeksiz kuru üzüm verimi ise, 1.017 Kg/Dekar olup, yine Türkiye ortalamasının (1.354 Kg/Dekar) altındadır (TÜİK, 2022).

Salihli'de en çok üretimi yapılan diğler meyve ise zeytindir. 2009-10 yıllarında 28.000-30.000 dekarlık zeytinlik alan var iken, 2021 yılında 105.000 dekara ulaşmıştır. Üretiminin üzüme göre nispeten kolay olması ve karlı olmasından dolayı arpa, buğday ve tütün ekilen alanların çoğı zeytinliğe çevrilmiştir (Tarım Dünyası, 2022a). 2021 yılı itibariyle Salihli'de 4 milyon zeytin ağacı bulunmakta olup zeytin hasadı ise 70 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Zeytin üretiminin verimine bakıldığında ise 20 Kg/Meyve Veren Ağaç şeklindedir (Salihli İlçe Tarım Müdürlüğü, 2022).

Tablo 2. Salihli Meyve Üretiminin ve Alanlarının Dağılımı, 2021

	<i>Toplu Meyveliklerin Alanı (Dekar)</i>	<i>Manisa'daki % Payı</i>	<i>Türkiye'deki % Payı</i>	<i>Meyve Üretim Miktarı (Ton)</i>	<i>Manisa'daki % Payı</i>	<i>Türkiye'deki % Payı</i>
Üzüm	130.330	15,1	3,3	158.671	12,1	4,3
Zeytin	105.000	9,3	1,1	31.780	11,8	1,8
Ceviz	12.000	11,7	0,7	697	7,8	0,2
Kayısı	5.250	71,2	0,3	457	27,2	0,05
Badem	4.900	8,4	0,4	126	2,5	0,07
Kiraz	3.000	3,1	0,3	908	1,8	0,1
Çilek	2.250	23,3	1,2	6.750	21,0	1,0
Diğer	7.919	10,6	0,04	7.276	11,8	0,04
Toplam	270.649	11,6	0,7	206.665	11,9	0,8

Kaynak: TÜİK, 2022.

Kiraz, Salihli ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır. Salihli Ticaret ve Sanayi Odası, Salihli kirazının coğrafi işarete sahip olması için 11.08.2006 tarihinde Türk Patent Enstitüsüne başvurmuştur. 20.01.2008 tarihinde başvuru, menşe türünde kabul edilmiştir. Bu kiraz türü, Salihli Allahdiyen, 0900 Ziraat Akşehir Napolyonu Kirazı olarak adlandırılmaktadır. Salihli kirazını diğer türlerden farklı kılan özellikleri: Geç çiçek açan ve olgunlaşan bir kiraz çeşidi olması, uzun ve ince bir sapa sahip olması ve meyvenin şekli ve çatlamaya dayanıklı olmasıdır (Türk Patent Enstitüsü, 2022). Salihli kirazı çok büyük üne sahip olup, Türk kirazı olarak iç ve dış pazarda aranan meyveler arasında ilk sırada gelmektedir. Salihli Kiraz'ının Birleşmiş Milletler tarafından yürütülen coğrafi işaretleri destekleme projesi kapsamında Türkiye çapında seçilen 5 üründen biri olup ayrıca Avrupa Birliği'nde de tescil ettirilmesi için Türk Patent ve Marka Kurumu'na başvuru yapılmıştır (STSO, 2021).

2004 yılında 308 ton olan üretim, yıllar itibariyle artış göstererek 2016 yılında en yüksek üretim olan 3.140 tona ulaşmıştır. Bu yıldan sonra düşüş göstererek 2.000 ton seviyesine gerilemiş, son iki yılda ise 1.000 ton seviyesine gerilemiştir (TÜİK, 2022). Son yıllardaki düşüşün bir sebebi don ve yağmur gibi olumsuz hava şartlarından dolayıdır (STSO, 2021). Bu durum verimliliğe de yansımıştır. Türkiye genelinde kiraz üretim verimi artarak meyve veren ağaç başına 30 Kg seviyesini aşıp 33 Kg'a gelirken Salihli'de verim, 30 Kg/Meyve Veren Ağaç düzeylerine ulaşmışken, 2020'de 12 Kg/Meyve Veren Ağaç, 2021'de ise 9 Kg/Meyve Veren Ağaç düzeyine önemli bir düşüş olmuştur (TÜİK, 2022).

Ceviz, badem ve kayısı Salihli’de üretilen diğer önemli meyvelerdir. Son yıllarda Türkiye’deki girişimci iş insanlarının faaliyetleriyle özellikle 2012-2013 yıllarından itibaren arpa, buğday ve tütün üretim alanlarının büyük çoğunluğu zeytin, ceviz, badem ve kayısı üretimine dönüştürülmüştür (Tarım Dünyası, 2022b). 2012 yılında 385 dekar olan badem alanı, 2021 yılında 4.900 dekar; cevizde 2012 yılında 629 dekar üretim alanı 2021 yılında 12.000 dekar; kayısıda 2012 yılında 1.850 dekar olan üretim alanı 2021 yılında 5.250 dekar; zeytinde 2012 yılında 65.180 dekar olan üretim alanı 2021 yılında 105.000 dekar ulaşmıştır. 2004-2021 yılı verileri baz alındığında; Salihli’de üretilen ceviz (25 Kg/Meyve Veren Ağaç) ve kayısının (18 Kg/Meyve Veren Ağaç) ortalama verimi, Türkiye ortalamasından (ceviz 28 Kg/Meyve Veren Ağaç; kayısı 46 Kg/Meyve Veren Ağaç) düşük iken bademin verimi (19 Kg/Meyve Veren Ağaç), Türkiye ortalamasından (14 Kg/Meyve Veren Ağaç) yüksektir. 2004 yılında 120 ton olan kayısı üretimi %136 artarak 2020’de 1080 tona yükselmiş, 2021 yılında 457 tona gerilemiştir. 2004 yılında 21 ton olan badem üretimi, %1328 artarak 2020 yılında 300 tona yükselmiş, 2021 yılında 126 tona gerilemiştir. 2004 yılında 105 ton olan ceviz üretimi %974 artarak 2020 yılında 1.128 tona yükselmiş, 2021 yılında ise 697 tona gerilemiştir (TÜİK, 2022).

2.2. Hayvancılık

Salihli, sadece bitkisel üretimde değil, hayvancılık ve kümes hayvancılığı sektöründe de çok iyi konumdadır. Büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayısı bakımından Manisa’nın 17 ilçesi arasında ilk sıradadır. Salihli’nin büyükbaş hayvan varlığı, 2011 yılında yaklaşık 47 bin adet iken 2015 yılında 30 bin adetlere kadar gerilemiş sonraki yıllarda tekrardan yükselerek 2021 yılında 40 bin adet düzeyini geçmiştir. Küçükbaş hayvan varlığı ise devamlı yükseliş göstererek 2011 yılında 76 bin adet düzeyinde iken, 2021 yılında 163 bin adet seviyesini geçmiştir. Süt üretimine bakıldığında yine Manisa ilçeleri arasında Salihli’nin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. 2005 yılında 25 bin ton düzeyinde olan süt üretimi 2019 yılına gelindiğinde iki kat artarak 50 bin ton seviyesine ulaşmıştır (TÜİK, 2022). Salihli’de 2021 yılında 17,3 milyon TL hayvancılık destekleme ödeneği verilmiştir. Bu desteğin çok büyük miktarı (15,3 milyon TL) çığ süt desteklemesi (Ocak-Temmuz) şeklinde kullanılmıştır.³

Manisa, kanatlı üretimi bakımından Türkiye’de önemli merkezlerden birisidir. TÜİK verilerine göre 2021 yılında; Türkiye genelinde Et Tavukçuluğu (Broiler) sayısı bakımından birinci, Hindi sayısı bakımından birinci, Yumurta Tavukçuluğu sayısı bakımından ise ikinci sırada yer almaktadır. Salihli, 2021 yılı verilerine göre; Manisa ve Türkiye Hindi sayısının

³ Salihli İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından derlenen veriler, Salihli Ticaret ve Sanayi Odası aracılığıyla proje ekibine iletilmiştir.

sırasıyla %31,4 ve %6,7'sine sahip olup, Manisa'nın ilçeleri arasında birinci sırada yer almaktadır. Et Tavukçuluğu sayısı bakımından; Manisa ve Türkiye'nin sırasıyla %13,5 ve %1,9'una sahip olup, Manisa'nın ilçeleri arasında ikinci sırada yer almaktadır. Yumurta Tavukçuluğu sayısı bakımından; Manisa ve Türkiye'nin sırasıyla %27,1'ine ve %2,7'sine sahip olup, Manisa'nın ilçeleri arasında üçüncü sırada yer almaktadır.

Tablo 3. Salihli Büyükbaş, Küçükbaş ve Kümes Hayvan Varlığı (Adet)

<i>Yıllar</i>	<i>Sığır-Manda</i>	<i>Keçi-Koyun</i>	<i>Et Tavuğu (Broiler)</i>	<i>Yumurta Tavuğu</i>	<i>Hindi</i>	<i>Kaz</i>	<i>Ördek ve Beç Tavuğu</i>
2011	46.920	76.100	4.519.300	1.250.256	59.500	350	750
2012	44.430	80.303	4.595.367	1.326.000	63.000	340	735
2013	40.596	84.443	4.974.867	1.175.256	59.500	330	710
2014	32.089	108.000	5.254.900	1.372.756	59.500	401	801
2015	30.707	108.886	5.321.000	1.365.000	59.450	370	740
2016	29.657	109.595	5.341.750	1.199.001	60.450	315	605
2017	39.300	145.800	5.259.225	2.150.000	210.100	130	40
2018	41.600	158.200	5.260.100	2.652.000	210.300	125	35
2019	40.100	130.500	5.195.151	3.278.430	367.810	130	40
2020	40.500	143.000	5.277.150	3.280.460	315.255	85	28
2021	40.693	163.020	5.277.200	3.280.050	315.353	83	30

Kaynak: TÜİK, 2022.

2.3. Sanayi

Tarım ve hayvancılıkta oldukça iyi olan Salihli, sanayi sektöründe de hızlı bir gelişme içerisinde. Salihli'de 1. Kısım 2001, 2. Kısım 2012 faaliyete başlayan ve 3. Kısım çalışmaları da yapılan bir Organize Sanayi Bölgesi (OSB) bulunmaktadır. 1. Kısım 1.072.606 m², 2. Kısım ise 1.475.044 m² alanlardan oluşmaktadır. 2021 yılı itibariyle iki kısımda da toplam 86 tane firma ve 106 tane (faal, gayri faal, yapım aşamasında ve proje aşamasında) tesis bulunmaktadır (T.C. Manisa Valiliği, 2021). 2021 yılı itibariyle 5.821 toplam çalışanı olan OSB'de, gıda ve gıda yan sanayi olarak faaliyet gösteren firmalar; konserve, gıda, alkol, süt ve süt ürünleri, evcil hayvan yemleri ve yem katkı maddeleri, yaş meyve-sebze işleme, kuru domates-biber, salamura zeytin, turşu, unlu kaplama malzemeleri, tahin helva gibi ürünler yapılmaktadır. Tarım dışında faaliyet gösteren firmalar ise bağlantı elamanları (vida, civata, somun), plastik ve ambalaj, hafif yapı elemanları, bebe gereçleri ve ortopedik gereç üretimi yapmaktadır (Salihli Organize Sanayi

Bölgesi, 2022). 2021 yılı rakamlarına göre Salihli OSB'nin dış ticaret hacmi; 165.413.176 dolar ihracat, 21.147.714 dolar ithalattır (T.C. Manisa Valiliği, 2021). Salihli OSB'de yapılan üretim, başta AB Ülkeleri, ABD, Avusturalya, Mısır, Türk Cumhuriyetleri, Malezya ve Orta Doğu Ülkeleri olmak üzere dünyanın pe çok ülkesine ihraç edilmektedir (Salihli Organize Sanayi Bölgesi, 2022). Ayrıca Salihli OSB'de toplam kapasitesi 8.000m³/gün olan iki arıtma tesisi de bulunmaktadır (T.C. Manisa Valiliği, 2021).

Salihli sanayi sicil belgeli firmaların sektörlere göre dağılımını gösteren Tablo 4'e bakıldığında; 2013 yılında 214 olan toplam iş yerinin büyük çoğunluğunu gıda firmaları (100) oluşturmaktadır. 2021 yılına geldiğimizde toplam iş yeri sayısı 308'e yükselmiş olup, yine gıda firmalarının sayısının (126) büyük çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Toplam çalışan sayısı; 2013'te 5.056 iken, 2021'de 7.118'e yükselmiştir.

Tablo 4. Salihli Sanayi Sicil Belgeli Firmaların Sektörlere Göre Dağılımı ve Çalışan Sayıları

<i>Yıllar</i>	<i>Ambalaj</i>	<i>Çiçir</i>	<i>Deri</i>	<i>Dokuma-Tekstil</i>	<i>Elektrik-Elektronik</i>	<i>Gıda</i>	<i>İnşaat-Toprak</i>	<i>Kimya</i>	<i>Metal Eşya-Makina</i>	<i>Orman Ürünleri</i>	<i>Oto yan Sanayi</i>	<i>Plastik Ürünler</i>	<i>Yem</i>	<i>Zirai Alet</i>	<i>Diğer</i>	<i>Toplam İşyeri Sayısı</i>	<i>Çalışan Sayısı</i>
2013	3	4	10	4	2	100	27	1	15	7	5	5	5	8	18	214	5.056
2014	3	4	10	3	1	98	24	1	15	6	4	8	6	8	24	215	4.602
2015	3	4	6	3	1	103	26	1	32	6	4	9	6	7	34	245	5.092
2016	3	4	6	2	2	107	27	1	36	7	4	9	5	7	34	254	5.755
2017	4	3	7	2	5	102	28	1	32	5	5	10	8	7	32	251	5.999
2018	4	3	6	2	15	104	29	1	32	5	3	9	8	9	41	271	6.387
2019	4	2	5	2	5	115	30	-	33	5	3	11	10	8	43	279	6.742
2020	4	2	5	3	5	130	32	4	33	6	3	12	10	7	46	302	6.925
2021	1	-	9	7	15	126	30	8	36	13	10	13	12	11	17	308	7.118

Kaynak: T.C. Manisa Valiliği, 2021.

Tablo 5’te görüldüğü gibi Salihli’de büyük çoğunluğu Limited Şirket (871), Gerçek Kişi Ticari İşletme (605), Anonim Şirket (375) ve Kooperatiflerden (107) oluşan toplamda 1971 adet şirket bulunmaktadır.

Tablo 5. Salihli’deki Şirket Tipleri ve Üye Sayıları, 2022

<i>Firma Tipi</i>	<i>Adet</i>
Limited Şirketi	871
Gerçek Kişi Ticari İşletmesi	605
Anonim Şirket	375
Kooperatif	107
Diğer İktisadi İşletmeler	5
Kolektif İşletmeler	4
Adi Ortaklık	1
Kamu Kuruluşu	1
Diğer Kamu Ticari İşletmeler	1
Vakıf İktisadi İşletmesi	1
Genel Toplam	1.971

Kaynak: Salihli Ticaret ve Sanayi Odası, 2022.

Tablo 6’da görüldüğü gibi Salihli’de toplam 19 adet meslek odası vardır. En fazla üyeye sahip oda 19.000 üye sayısı ile Ziraat Odası Başkanlığı’dır. 2.600 üye sayısı ile Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 1.109 üye sayısı ile Şoförler ve Otomobilciler Odası ve 1.020 üye sayısı ile Madeni Sanatkârlar Odası diğer üye sayısı fazla olan odalardır.

Tablo 6. Salihli'deki Odalar ve Üye Sayıları, 2022

<i>Unvan</i>	<i>Üye Sayısı</i>
1 Ticaret ve Sanayi Odası	2.652
2 Esnaf ve Sanatkârlar Kooperatifi	2.600
3 Şoförler ve Otomobilciler Odası	1.109
4 Madeni Sanatkârlar Odası	1.020
5 Marangozlar Odası Başkanlığı	219
6 Bakkallar Odası Başkanlığı	840
7 Kahveciler Odası Başkanlığı	507
8 Terziler ve Tuhafiyeciler Odası	385
9 İnşaat Sanatkârları Odası	334
10 Lokantacılar Odası	575
11 Berberler Odası	394
12 Kunduracılar Odası	120
13 Elektrikçiler Odası	320
14 Esnaf ve Sanatkârlar Odası	936
15 Ziraat Odası Başkanlığı	19.000
16 Ticaret Borsası Başkanlığı	187
17 Manavlar Odası Başkanlığı	684
18 Eczacılar Odası Temsilciliği	76
19 İnşaat Müh. Odası Temsilciliği	22
20 Mimarlar Odası Temsilciliği	141

Kaynak: Salihli Ticaret ve Sanayi Odası, 2022.

Tablo 7’de görüldüğü gibi Salihli’de 2022 yılı itibariyle 18 meslek grubunda 605’i gerçek kişi 1.363’ü tüzel kişi olmak üzere toplamda 1.968 adet üye vardır. Meslek gruplarının, gerçek kişilerin 87,6 milyon TL ve tüzel kişilerin 1,4 milyar TL olmak üzere toplamda 1,5 milyar TL sermaye yapısı mevcuttur. En fazla üye sayısına 239 üye sayısı ile Müteahhitler meslek grubu sahip iken, en fazla sermayeye ise 376 milyon TL ile Pastane, Gıda İmalatı, Fırın, İçecek İmalatı meslek grubu sahiptir.

Tablo 7. Salihli'deki Meslek Grupları ve Üye Sayıları, 2022

Meslek Grubu	Gerçek Kişi		Tüzel Kişi		Toplam	
	Adet	Sermaye	Adet	Sermaye	Adet	Sermaye
01. Meslek Gurubu Oto Alım Satım ve Yedek Parça	34	3.164.110	50	52.027.000	84	55.191.110
02. Meslek Gurubu Tarım Ürünleri Sebze Meyve Komis. Zirai İlaç	66	12.076.126	131	1.37.028.184	197	149.104.310
03. Meslek Gurubu Manifatura Tekstil ve Konfeksiyon	29	4.591.100	46	7.156.100	75	11.747.200
04. Meslek Gurubu Perakende Gıda	26	3.410.020	161	295.195.331	187	298.605.351
05. Meslek Gurubu Canlı Hayvan Tic. Süt Ürünleri Yumurta Tavuk	11	1.621.000	98	96.711.600	109	98.332.600
06. Meslek Gurubu İnşaatçılar Müteahhitler	35	5.154.163	50	50.805.310	85	55.959.473
07. Meslek Gurubu Sigortacılar Bankacılar ve Sarraflar	44	3.642.910	65	13.688.125	109	17.331.035
08. Meslek Gurubu Kiremit ve İmalat Yapan	32	5.804.000	131	1.52.180.300	163	157.984.300
09. Meslek Gurubu Beyaz Eşya Mobilya Züccaciye Kereste	31	2.550.128	63	14.471.000	94	17.021.128
10. Meslek Gurubu Ayakkabı ve Deri Konfeksiyon	3	815.000	32	5.044.900	35	5.859.900
11. Meslek Gurubu Nakliye Otobüs Kurye	20	1.109.100	64	17.782.700	84	18.891.800
12. Meslek Gurubu Akaryakıt Tüp Kömür	18	1.138.000	79	56.860.000	97	57.998.000
13. Meslek Gurubu Otel, Lokanta, Dondurma, Tatlı	21	9.660.000	57	42.236.900	78	51.896.900
14. Meslek Gurubu Kırtasiye, Telefon, Eğitim Kurumları, Radyo, Bilgisayar	26	1.134.000	51	14.472.250	77	15.606.250
15. Meslek Gurubu Mühendis, Mimar, Yapı Denetim, Yapı Koop.	11	2.290.115	72	25.357.700	83	27.647.815
16. Meslek Gurubu Pastane, Gıda İmalatı, Fırın, İçecek İmalatı	14	1.541.600	99	374.667.337	113	376.208.937
17. Meslek Gurubu Emlak Komisyoncuları, Hastaneler	20	2.849.500	39	61.992.000	59	64.841.500
18. Meslek Gurubu Müteahhitler	164	25.094.407	75	40.342.425	239	65.436.832
Genel Toplam	605	87.645.281	1.363	1.458.019.162	1.968	1.545.664.443

Kaynak: Salihli Ticaret ve Sanayi Odası, 2022.

2.4. Enerji

Birincil enerji kaynakları; güneş enerjisi, rüzgâr enerjisi, su enerjisi, biyogaz enerjisi, biyomas enerjisi, odun, kömür, petrol, jeotermal, doğalgaz olarak sıralanabilir. Manisa’da bu enerji kaynaklarından güneş enerjisi, odun enerjisi, kömür enerjisi, petrol enerjisi, jeotermal enerji ve doğalgaz enerjisi kullanılmaktadır (ZKA, 2014).

Salihli’de 3 tane jeotermal enerji (JES), 2 tane güneş enerjisi (GES) ve 1 tane de biyokütle enerji santrali (BES) bulunmaktadır. Salihli JES-1, Ekim 2017 yılında faaliyetine başlamış olup, 15 MW kurulu güce sahiptir. Yıllık 105 milyon kWh enerji üretmekte ve 45 bin haneyi aydınlatmaktadır. Salihli JES-2, Eylül 2019 yılında faaliyetine başlamış olup, 24,5 MW kurulu güce sahiptir. Yıllık 180 milyon kWh enerji üretmekte ve 80 bin haneyi aydınlatmaktadır. Salihli JES-3, Eylül 2019 yılında faaliyetine başlamış olup, 30 MW kurulu güce sahiptir. Yıllık 210 milyon kWh enerji üretmekte ve 100 bin haneyi aydınlatmaktadır. Attalos GES, Aralık 2015 yılında faaliyetine başlamış olup, 6,66 MW kurulu güce sahiptir. Dombaylı GES, Mayıs 2016 yılında faaliyetine başlamış olup, 9,65 MW kurulu güce sahiptir. H29 Bitokütle BES ise Ocak 2021 yılında faaliyetine başlamış olup, 10,50 MW kurulu güce sahiptir (www.hunyenilenebilirenerji.com, 2022; www.sankoenerji.com.tr, 2022).

Tablo 8. Salihli’nin Yıllar İtibariyle Elektrik Tüketimi (kWh)

<i>Yıllar</i>	<i>Toplam Tüketim</i>	<i>Toplam Abone</i>	<i>Sanayi</i>	<i>Mesken</i>	<i>Diğer</i>
2010	219.046.987	72.375	-	-	-
2011	330.250.502	74.362	-	-	-
2012	183.033.856	75.420	-	-	-
2013	229.865.967	77.056	118	61.805	15.133
2014	241.280.406	85.061	78	65.991	18.992
2015	261.262.209	87.083	92	67.373	19.618
2016	283.588.621	89.674	99	69.281	20.294
2017	308.660.563	92.108	94	70.963	21.051
2018	369.647.614	95.931	80	73.239	22.612
2019	350.273.697	98.651	111	75.531	23.009
2020	358.707.683	101.650	133	77.932	23.585
2021	383.056.109	104.612	126	80.512	23.974

Kaynak: T.C. Manisa Valiliği, 2021.

Salihli'nin yıllar itibariyle elektrik tüketim rakamları, abone sayıları ve dağılımı tabloda verilmiştir. 2010 yılında 219 MWh olan elektrik tüketimi bazı yıllar düşüş gösterse de yıllar itibariyle artarak 2021 yılında 383 MWh tüketim miktarına ulaşmıştır. Toplam abone sayısı da devamlı artış göstermiştir. 2010 yılında 72.375 olan toplam abone sayısı, 2021 yılında 104.612 abone sayısına ulaşmıştır. Sanayi abone sayısı 78-133 arasında değişirken, mesken abone sayısı ise 61.000-81.000 arasında değişmektedir.

2.5. Turizm

Salihli, İzmir-Ankara karayolu üzerinde, Manisa'ya 71 km ve İzmir'e 85 km mesafededir (Ürer, 2009). Batıdan Ahmetli, kuzeybatıdan Gölarmara, kuzeyden Gördes ve Köprübaşı, kuzeydoğudan Demirci, doğudan Kula, güneydoğudan Alaşehir ve güneyden Ödemiş tarafından çevrelenmiştir. Ulaşım hem demiryolu hem de karayolu ile sağlanmaktadır. İzmir-Ankara karayolu ve İzmir-Uşak demiryolu Salihli ilçe merkezinden geçmektedir.

Salihli'nin bulunduğu yörenin tarihinin çok eskilere dayandığı, baraj gölü yakınlarındaki Sindel ve Çarıklar köyleri civarında bulunan ilk insan ayak izlerinden anlaşılmaktadır (Karaköse, 2013). Paleolitik Dönem'e ait fosil ayak izleri, bölgede 26 bin yıl önce yaşamış insanların gizemini yansıtmaktadır (T.C. Manisa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016).

Salihli'nin çok eski tarihi, yeraltı ve yerüstü zenginlikleri, kültürü ve gelenekleri, yemekleri, bazılarında coğrafi işaret aldığı ürünleriyle çeşitli turizm faaliyetinin yapılmasının yanı sıra birçok turizm potansiyeli de bulunmaktadır. Tarihte ilk paranın basıldığı Lidya uygarlığının başkenti Sardes Antik Kenti, Salihli ilçe sınırları içindedir. Ünlü Kral Kroisos'un Lidya Krallığı'nın başkenti olan Sardes, dünyaca ünlü Kral Yolu'nun da başlangıç noktasıdır. Sardes Antik Kenti kalıntıları arasında M.Ö. 4. yüzyıldan kalma mermer döşeli ana cadde, bu caddenin arkasında bir sıra sütunla ayrılmış dükkânlar, kuzeyinde 3. yüzyıldan bir sinagog ve hamam-gymnasium, Artemis Tapınağı, Roma dönemi eseri Gymnasium ve Akropol Surları bulunmakta ve İnanç ve Kültür Turizmi bakımından önemli bir çekim merkezi oluşturmaktadır (T.C. Manisa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016).

Hristiyanlığın Batı Anadolu'da kurduğu, İncil'de adı geçen ilk yedi kiliseden biri Sardes'te yer almaktadır. Antik çağın en büyük sinagogunun da burada bulunması, Sardes'in Hristiyanlık ve Musevilik için ne kadar önemli bir merkez olduğunu göstermektedir. Günümüzde Salihli ve Gölarmara ilçeleri arasındaki Gediz Ovası'nda yer alan "Bin Tepeler" mevkiindeki dümdüz ovanın ortasında piramit gibi yükselen tümülüs (dolgu toprak) mezarlar, Lidya Kral Mezarları olarak bilinmektedir. Lidya'nın ünlü krallarının yattığı bu anıt mezarlar

'Lidya Piramitleri/Anadolu Piramitleri' olarak bilinmektedir. Bu anıt mezarlar, UNESCO Geçici Dünya Mirasları listesinde yer almaktadır (T.C. Manisa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016; Uçar, 2010).

Salihli, kırsal turizm açısından da birçok zenginliği barındırmaktadır. Salihli'de yer alan ve Adala'nın kuzeyindeki Gediz nehrinin en dar yerine kurulmuş Kız Köprüsü ile ilgili kaynaklarda Lidya Döneminde Kral Yolu'nun Adala üzerinden geçtiği ve Kız Köprüsü'nün bu dönemde kullanıldığına dair bilgiler bulunmaktadır (Çiçek ve Çetin, 2001; Ürer, 2009). İnşa tarihi ve yaptıran ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmayan köprü, altı gözenekli sütun üzerine kemerli, taş yapısı ile Mimar Sinan stilini andıran Osmanlı dönemi köprülerine benzer niteliktedir (Ürer, 2009). Doğal güzellik, tarih kalıntıları ve geleneksel tarımsal üretim olan bağ alanlarının bulunduğu Gediz Ovası ve Marmara Gölü kenarında yer alan Kemerdamları ve Tekelioğlu tarım ve doğa konseptinde kuş gözlemciliği, sportif olta balıkçılığı, hobi bahçeleri, ekolojik tarım, gastronomi, yürüyüş, fotosafari, kamping ve piknik etkinlikleri gerçekleştirme potansiyeline sahiptir (T.C. Manisa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016). Su Uçtu Şelalesi ve Adala Kanyonu, Adala Köprüsü Piknik Alanı, Seyrantepe, Attalos At Çiftliği, Demirköprü Barajı-Baraj Gölü, Anadolu Anıt Çınarı, Burhan Anıt Çınarı, Damatlı Köyü Çınarı, Kırkoluklar ve Salihli'nin birçok köyü kırsal turizm açısından diğer görmeye değer turistik değerlerdir (Gürdoğan ve Tetik, 2016).

İlçeye 4 km mesafedeki Kurşunlu Kaplıcaları ve Vadisi, termal ve doğa turizmi açısından önemli bir değere ve potansiyele sahiptir. Kurşunlu Termal Turizm Merkezindeki kaynak, ülkemizin birinci derecede önemli ve öncelikli termal sularındandır (T.C. Manisa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016). Termal suların birçok dermatolojik hastalığa iyi geldiği bilinmektedir. Kurşunlu Kaplıcaları, 2008 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Termal Turizm Merkezi ilan edilmiştir (Gürdoğan ve Tetik, 2016). Ayrıca Kurşunlu Vadisi çevresinde halka açık piknik alanları bulunmaktadır. Bu konuda tanınan önemli bir sağlık ve dinlenme merkezidir (Ürer, 2009). Çamurhamamı Kaplıcaları, termal turizm açısından Salihli'deki bir diğer önemli değerdir. Salihli'ye 11 km mesafede bulunan Çamurhamamı Köyü'ndeki Çamur Banyoları olarak bilinen kaplıcanın 90-100 yıllık bir geçmişe sahip olduğu söylenmektedir. Kaplıca 52 derece sıcaklığa sahip kendiliğinden çıkan suyu benzerlerinden ayıran bu özelliği ile Ege bölgesinde tek termal kaynaktır (Gürdoğan ve Tetik, 2016).

Salihli, gastronomi turizmi açısından da önemli potansiyele sahiptir. Coğrafi işaret alan yerel yemek ve tarımsal ürünleri, gastronomi turizmi açısından önemlidir. Bu bağlamda coğrafi işaret almış ürünler, gastronomi turizminin geliştirilmesinde önemli rol oynamaya başlamıştır (Kan vd., 2012). Gastronomi turistlerinin seyahat amaçları arasında; yöreye has ürünlerin

yetiştirilmesi veya yemeklerin yapılış aşamalarını gözlemlemek, bölgeye has bir yemeği veya tarım ürününü tatmak, yiyecek üreticilerini ziyaret etmek ve yemek festivallerine katılmak yer almaktadır. Dolayısıyla 20.01.2008 tarihinde Salihli Odun Köfte ve Salihli Kirazı ve 21.06.2019 tarihinde Kula Leblebisi ilçenin gastronomi turizmi açısından önemli değerleridir (Hazarhun ve Tepeci, 2018; Manisa Patent Ofisi, 2022).

Salihli’de konaklama tesisleri turizm işletme belgeli oteller, yatırım işletme belgeli oteller ve belediye işletme belgeli oteller olarak gruplanmaktadır. Salihli’de T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından verilen turizm işletme belgesine sahip 2 otel, yatırım işletme belgeli 1 otel, belediye işletme belgeli ise 14 otel bulunmaktadır. İlçede konaklamak için toplam 765 oda sayısı, 1651 yatak kapasitesi vardır (Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2022).

2.6. Madencilik

Salihli, Türkiye’nin batısında, Ege Bölgesinde yer almaktadır. İl topraklarının büyük bir bölümü Gediz Havzası içinde yer almaktadır. İlçe çevresi Menderes Masifi içerisinde yer alır. Bölgede hâkim litolojiyi Menderes Masifine ait Paleozoyik yaşlı metamorfik kayalar oluşturmaktadır. Menderes masifi olarak adlandırılan temeldeki kayalar, bir çekirdek ve bunun üzerinde bir örtüden oluşmuş iki birim olarak düşünülmektedir. Metamorfik kayaların üzerine Mesozoyik yaşlı kireçtaşları gelmektedir. Mesozoyik kireçtaşlarının üzerinde uyumsuz olarak Neojen karasal çökelleri ve Kula bazaltları yer almaktadır. En üstte Gediz Nehri ve yan derelerin getirdiği Kuvaterner yaşlı alüvyonları yer almaktadır (Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, 2022).

Karmaşık bir jeolojiye sahip olan Salihli’de, önemli maden yatakları bulunmaktadır. Salihli ilçesindeki Sart altın yatağı ve Bozdağ potansiyel altın sahası, ildeki önemli baz metal cevherleşmeleridir. 96mg/m^3 Au içerikli plaser tip Sart altın yatağında 20 milyon m^3 altın rezervi (metal altın içeriği 1.9 tondur), Bozdağ potansiyel altın sahasında da 1.38 gr/ton Au içerikli 847.670 ton rezerv (metal altın içeriği 1.17 tondur) tespit edilmiştir. Salihli-Sart-Mersindere sahasında plaser tip %1 TiO_2 içerikli 30 milyon ton potansiyel plaser tipi titanyum zenginleşmeleri vardır. Manisa’nın ilçeleri arasında en çok üretimi Salihli’de yapılan Stabilize malzeme özelliğinde yol yapımı ve inşaatlarda kullanılan Kum-Çakıl zuhuru, $102.813.670\text{ Ton/yıl}$ düzeyindedir. Kiremit-tuğla hammaddesi olan kil rezervi ise, $41.984.170\text{ tondur}$. Hacihıdır sahasında ise asbest yatakları mevcuttur. Geçmiş yıllarda işletilen bu yataklardan 10 ton asbest üretimi gerçekleştirilmiştir (ZKA, 2014; Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, 2022)

2.7. Dış Ticaret

Salihli, açık ara dış ticaret fazlası vererek ülkeye döviz girdisi sağlayan bir ilçedir. 2021 yılında 2020 yılına göre ihracat, %39 artarak 266,7 milyon dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. İhracata konu olan ürünler genel olarak gıda ve gıda yan sanayi için; konserve, gıda, alkol, süt ve süt ürünleri, evcil hayvan yemleri ve yem katkı maddeleri, yaş meyve-sebze işleme, kuru domates-biber, salamura zeytin, turşu, unlu kaplama malzemeleri, tahin helva gibi ürünlerdir. Tarım dışında ise; bağlantı elamanları (vida, cıvata, somun), plastik ve ambalaj, hafif yapı elemanları, bebe gereçleri ve ortopedik gereçlerdir. İhracat rakamları içerisinde kuru üzüm önemli bir yer kaplamaktadır. 2021 yılı ihracat rakamlarına bakıldığında; 78,6 milyon dolar kuru üzüm ihracatı yapılmıştır. Yerel meyve üretiminde önemli bir yer tutan zeytin ve zeytin yağı ihracatı ise 2021 yılında; 404 bin dolar olarak gerçekleşmiştir. Zeytin ve zeytin yağı, ihracattan ziyade daha çok iç piyasaya satılmaktadır (STSO, 2022). İhracat, başta AB Ülkeleri, ABD, Avustralya, Mısır, Türk Cumhuriyetleri, Malezya ve Orta Doğu Ülkeleri olmak üzere dünyanın pek çok ülkesine yapılmaktadır (Salihli OSB, 2022; T.C. Manisa Valiliği, 2021). Salihli'nin ithalat rakamları ise, 2020 yılında 32,2 milyon dolar seviyesinde iken, 2021 yılında yaklaşık %30 azalarak 22,5 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.

Tablo 9. Salihli'nin İhracat ve İthalat Rakamları

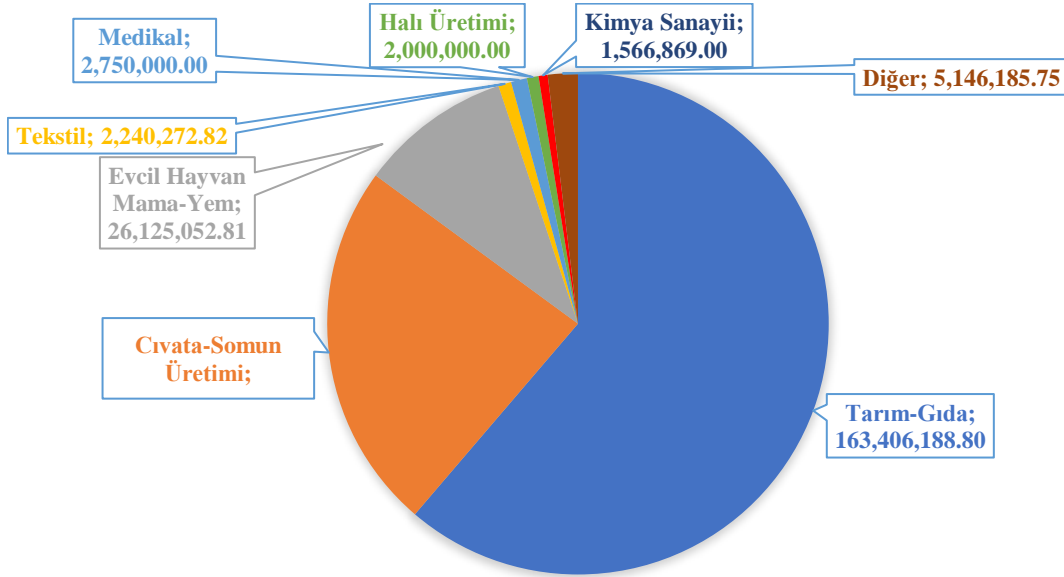
<i>Yıllar</i>	<i>İhracat (\$)</i>	<i>İthalat (\$)</i>
2020	192.168.107	32.219.407
2021	266.725.810	22.594.939

Kaynak: Salihli Ticaret ve Sanayi Odası, 2022.

Salihli'de gerçekleşen ihracatın sektörel kompozisyonuna bakıldığında ise tarım ve gıda sektörünün bölge ihracatının yarısından fazlasını oluşturduğu görülmektedir. Şekil 6'da yer alan verilere göre; 2021 yılında, Salihli'nin ihracat gelirlerinin yaklaşık 163,4 milyon dolarlık kısmı tarım ve gıda sektöründen, 63,4 milyon dolarlık kısmı cıvata ve somun üretiminden, 26,1 milyon dolarlık kısmı "petfood" olarak da bilinen evcil hayvan mama ve yem üretiminden, 2,2 milyon dolarlık kısmı tekstil üretiminden, 2,7 milyon dolarlık kısmı medikal ürünler üretiminden, 2 milyon dolarlık kısmı halı üretiminden, 1,5 milyon dolarlık kısmı kimya sanayiinden, 5,1 milyon dolarlık kısmı ise bu sektörler dışında yer alan diğer sektörler toplamından elde edilmiştir. Kısaca, Salihli'nin dış ticaret gelirinden elde ettiği pay, bölgenin ekonomik yapısıyla da uyumlu bir şekilde tarım ve gıda sektörlerinden elde edilse de diğer

birçok alanda dikkate değer bir ihracat hacmi bulunmaktadır. Salihli OSB bünyesinde yer alan ve ilerleyen dönemlerde yer alacak farklı sektörlerden birçok firmanın da ihracat yapma eğiliminde olması, ilerleyen yıllarda Salihli'nin ihracat kompozisyonunda pozitif yönlü değişiklikler gözlenmesine olanak sağlayacaktır.

Şekil 6. Salihli'de İhracatın Sektörel Dağılımı (ABD Doları, 2021)

Kaynak: Salihli Ticaret ve Sanayi Odası, 2022.

2.8. Teknoloji ve Yenilik

Salihli ilçesi, hızla gelişen sanayi yapısıyla paralel bir şekilde teknoloji ve yenilik alanında da gelişmektedir. Özellikle, Salihli Organize Sanayi Bölgesi bünyesinde yer alan birçok firmanın dünya standardında üretim teknolojilerine sahip olması ve bunları her geçen gün artırmasıyla ilçe ekonomisinde verimlilik düzeyleri de artmaktadır. Günümüz dünyasında teknolojik gelişme ve katma değer artışının yolu büyük oranda yenilikçi fikirlerden geçmektedir. Yenilikçi fikirleri ölçmek her zaman çok kolay olmasa da fikri mülkiyet haklarına ilişkin göstergeler bu ölçüm için iyi bir vekil değişken olarak kabul edilmektedir. Fikri mülkiyet hakları ile fikir sahipleri yenilikçi fikirleri üzerinde belirli bir süre ile tekel hakkı elde etmekte ve buna bağlı olarak iktisadi olarak aşırı kar ve getiri sağlayabilmektedir. Bu durum, fikir sahibi firmalar için büyük bir fırsat olduğu gibi bölge ve ülke ekonomisi açısından da önemli faydalar sağlayabilmektedir. Demir vd. (2021), Salihli'de faaliyet gösteren 86 adet firmadan elde ettikleri veriler ile uyguladıkları nicel ve nitel analizlerde Salihli'de fikri mülkiyet haklarına

ilişkin bilinç düzeyinin nispeten düşük olduğunu, ancak bu konudaki potansiyelinin ise oldukça yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Salihli ekonomisi için söz konusu potansiyelin hayata geçirilmesini sağlayacak politikaların uygulanmasıyla öncelikle bilinç düzeyinin ve ardından da tescil edilen yenilikçi fikir sayısının artması mümkündür.

3. SALİHLİ’DE FAALİYET GÖSTEREN FİRMALARIN AMPİRİK BİR ANALİZİ

Salihli’nin sosyo-ekonomik yönden analizini amaçlayan bu çalışma için ilçede faaliyet gösteren 25 firma ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde yöneltilen açık uçlu sorulara verilen yanıtlar nitel analiz kapsamında incelenmiştir. Tablo 10, görüşme yapılan firmaların, analiz kapsamındaki temsili kodları (1-25), faaliyet alanları ve ihracat faaliyetine ilişkin durumlarını göstermektedir. Açık uçlu sorulara verilen yanıtların işlenmesiyle elde edilen bulguların sunulmasından önce ilgili firmalara ilişkin temel bazı istatistikler sunulacak, ardından ise analize geçilecektir.

Tablo 10. Analize Dahil Olan Firmaların Faaliyet Alanları

<i>Firma Numarası</i>	<i>Faaliyet Alanı</i>	<i>İhracat</i>
1	İmalat – Konserve Üretimi	Var
2	İmalat – Gıda Kaplama	Var
3	İmalat – Konserve Üretimi	Var
4	İmalat – Yem Katkı Üretimi	Var
5	İmalat – Makine Üretimi	Var
6	İmalat – Kuru Üzüm	Var
7	İmalat – Süt Ürünleri	Var
8	İmalat – Halı Üretimi	Var
9	İmalat ve Hizmet – Gaz Dolumu	Var
10	İmalat – Gıda	Var
11	İmalat – Evcil Hayvan Yem ve Mama Üretimi	Var
12	İmalat – Vida, Somun ve Makine Üretimi	Var
13	İmalat – Yem, Süt, Yumurta, Zirai Ürün Üretimi	Var
14	İmalat – Yumurta Üretimi	-
15	İmalat – Ambalaj Üretimi	Var
16	İmalat – Süt Ürünleri, Dondurulmuş Ürün Üretimi	Var
17	İmalat – Alkollü İçecek Üretimi	Var
18	İmalat – Kurutulmuş Gıda ve Konserve Üretimi	Var
19	İmalat – Dondurulmuş Meyve ve Sebze Üretimi	Var
20	İmalat – Kuru Üzüm	Var
21	İmalat – Tekstil	Var
22	İmalat – Tuğla ve Kiremit Üretimi	-
23	İmalat – Helva ve Tahin Üretimi	Var
24	İmalat – Zımpara Taşı Üretimi	-
25	İmalat – Organik Zeytin Üretimi	-

Tablo 11’de, analize konu olan firmaların Salihli’nin toplam ihracatı içerisindeki payları yer almaktadır. 2019, 2020 ve 2021 yıllarına ait ihracat değerlerine bakıldığında incelenen örneklemin Salihli’nin toplam ihracatının yaklaşık %90’ını gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu bağlamda, söz konusu örneklemin ilçe ve ülke ekonomisine döviz kazandıran, bölge ve ülke kalkınmasına önemli katkılar sunan firmalardan oluştuğu söylenebilir.

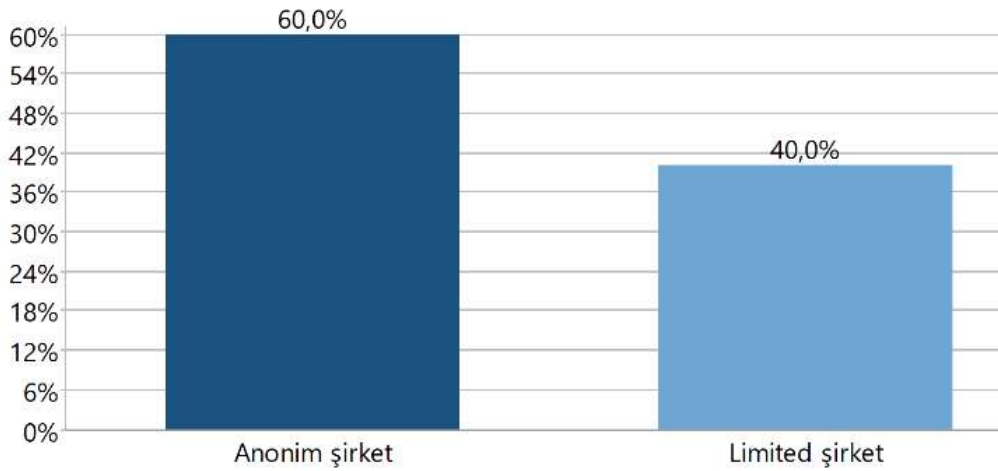
Tablo 11. Analize Dahil Olan Firmaların Salihli’nin İhracatı İçerisindeki Payı

<i>Yıl</i>	<i>Analizde Yer Alan Firmaların Toplam İhracat Tutarı (ABD Doları (Milyon))</i>	<i>Salihli’nin Toplam İhracatı İçerisindeki Payı</i>
2019	176,2	%91,3
2020	175,9	%91,6
2021	236,7	%88,8

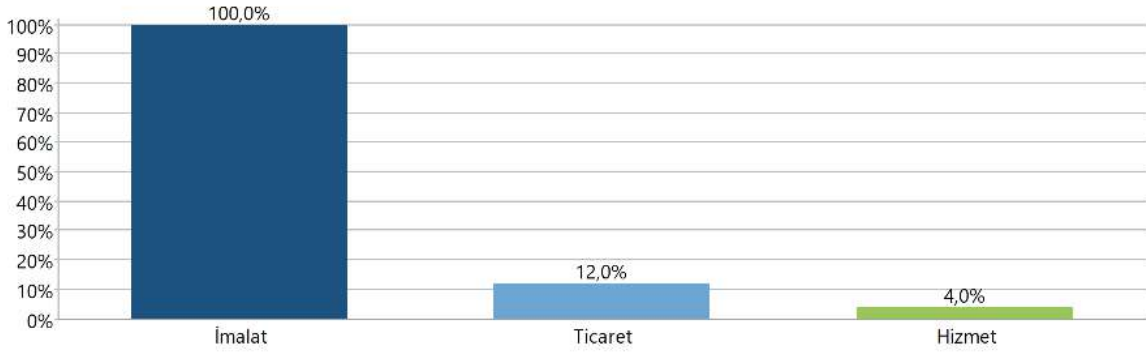
Kaynak: Salihli Ticaret ve Sanayi Odası, 2022.

Şekil 7’de yer alan bilgilerden görülebileceği üzere, analizde yer alan firmaların %60’lık kısmı anonim şirket iken %40’lık kısmı limited şirket statüsüne sahiptir. Firmaların faaliyet türlerini gösteren Şekil 8 incelendiğinde, firmaların %12’sinin ticaret yaptığı, %4’ünün ise hizmet faaliyetinde bulunduğu görülmektedir. Faaliyet türlerine ilişkin bu istatistiklerin toplam değerinin %100’den fazla olmasının nedeni, bazı firmaların birden çok faaliyeti icra etmesidir.

Şekil 7. Kuruluş Statüsü

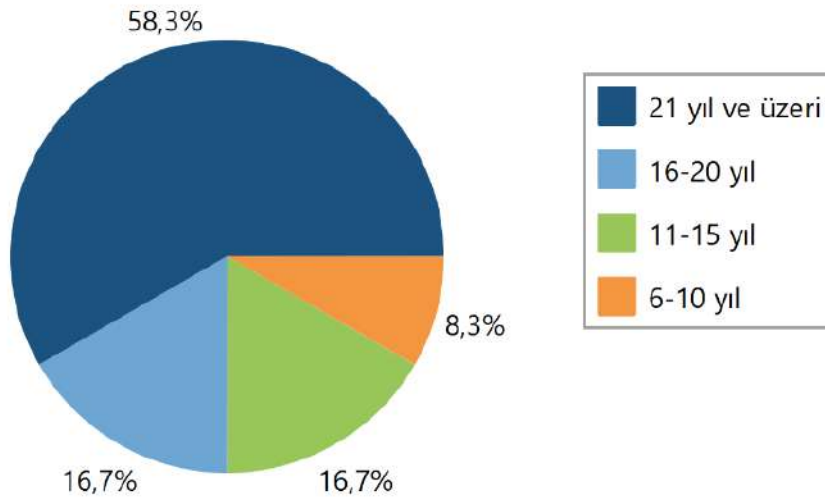
Şekil 8. Faaliyet Türü

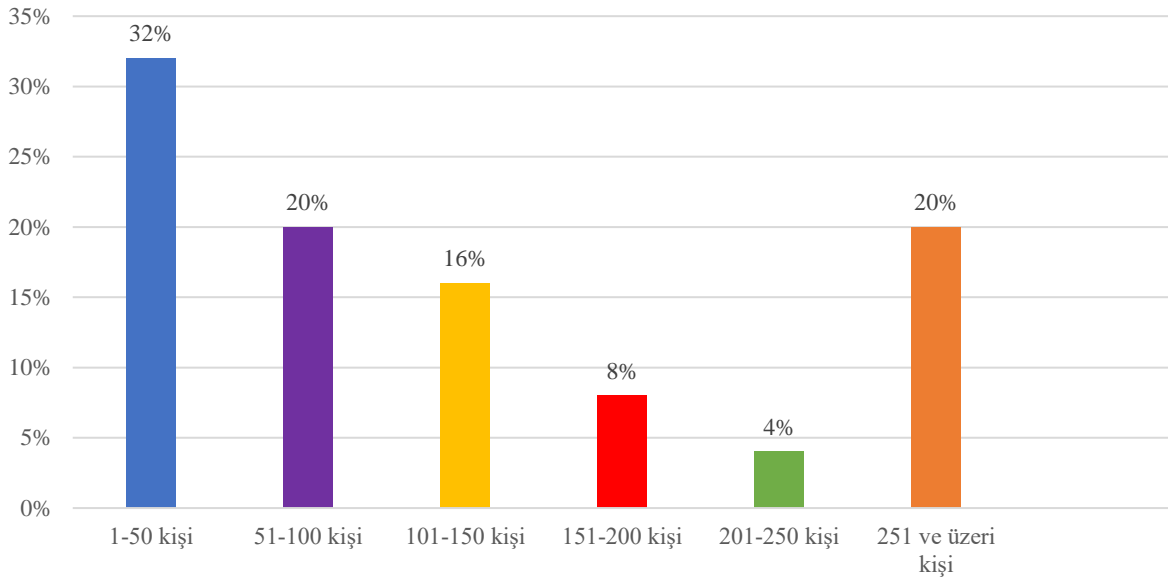
Not: Birden fazla alanda faaliyet gösterenler olduğu için toplam %100'den fazla çıkmıştır. Ayrıca seçeneklerin içerisinde tarım-hayvancılık ve imalatı aynı anda işaretleyenler imalat seçeneğine kodlanmıştır.

Analiz kapsamında incelenen firmaların yaşına bakıldığında; %58,3 gibi önemli bir kısmının 21 yaş ve üzeri olduğu, %16,7'lik kısmının 16-20 yaş arasında, %16,7'lik diğer bir kısmının 11-15 yaş arasında olduğu, %8,3'lük kısmı oluşturan en genç firmaların ise 6-10 yaş arasında olduğu görülmektedir. Firmaların çalışan sayılarına bakıldığında (Şekil 10'dan izlenebilir) firmaların %32'sinde 1-50 kişi, %20'sinde 51-100 kişi, %16'sında 101-150 kişi, %8'inde 151-200 kişi, %4'ünde 201-250 kişi, %20'lik diğer bir kısmında ise 251 ve üzeri kişi istihdam edildiği görülmektedir.

Şekil 9. Firma Yaşı

Şekil 10. Çalışan Sayısı

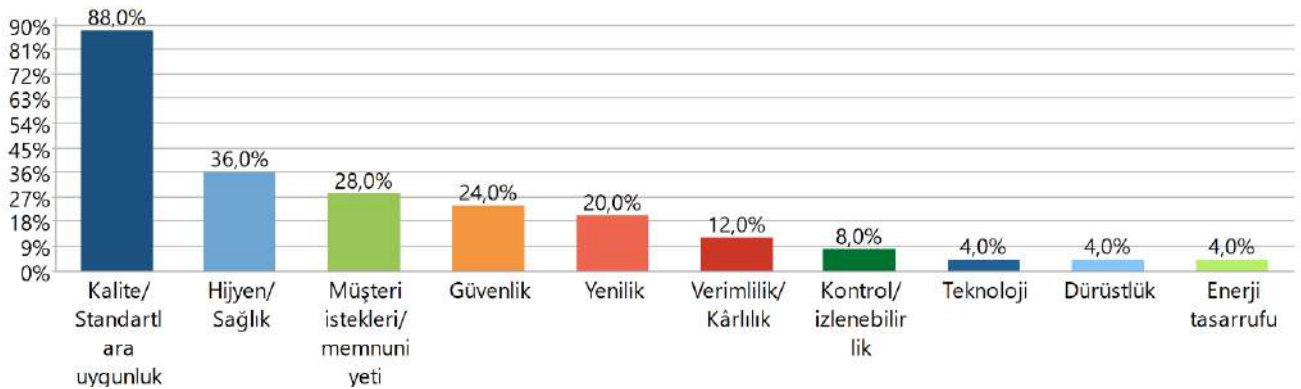

Çalışmanın bu noktadan sonraki kısmında, firmalara yöneltilen açık uçlu sorulara verilen yanıtlar, kelime analiz programıyla incelenecektir. İlk önce, firmaların sorulara vermiş olduğu yanıtlar tablo ve şekiller yardımıyla özetlenecektir. Sonrasında ise verilen cevaplar içinden dikkat çekici bulunan bazı kısımlar transkripsiyondan alıntı olarak sunulacaktır.

Firmalara sorulan ilk soru üretim yaparken nelere dikkat ettikleridir. Ayrıca bu soruya firmaların birden çok husus ile cevap verebilmelerine olanak sağlanmıştır. Bu nedenle yüzdelik değerler toplamı %100'den yüksek çıkmaktadır.

Verilen cevapların %88'inde kalite ve standartlara uygunluk öne çıkmıştır. Bunu %36 ile hijyen-sağlık, %28 ile müşteri istek ve memnuniyetleri, %24 ile güvenlik, %20 ile yenilikçilik, %12 ile verimlilik-karlılık, %8 ile kontrol ve izlenebilirlik, %4 ile teknoloji, %4 ile dürüstlük ve yine %4 ile enerji tasarrufu takip etmektedir.

Şekil 11. Üretim Yaparken Dikkat Edilen Hususlar

Not: Birden fazla husus belirtildiği için toplam yüzde yüzden fazladır.

Aşağıda, üretim yaparken dikkat edilen hususlar sorusuna verilen cevaplardan bazı kesitler doğrudan firmaların aktardığı şekliyle sunulmaktadır. Parantez içerisinde firma kodları yer almakta olup, bu kodlar daha önce Tablo 10’da sunulan faaliyet alanları ile bir arada değerlendirilebilir:

“Bizim birinci önceliğimiz kalitedir. En önemli önceliğimiz kaliteli mal, kaliteli hammaddedir. Ondan sonra müşteriler ile yaptığımız görüşmelerde veya ticari ilişkilerimizde birinci önceliğimiz biz de karşımızdaki müşterinin dürüst olmasını isteriz.” (F1)

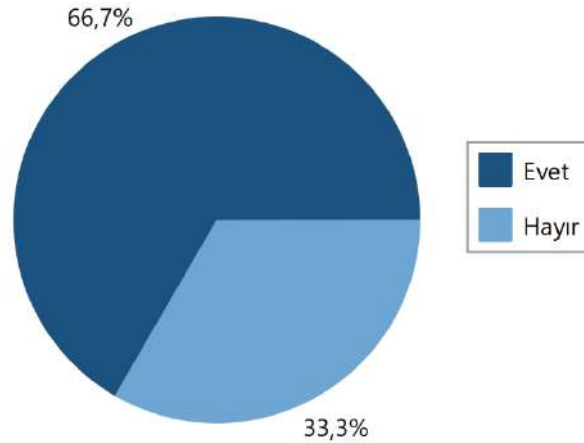
“Müşterilerden gelen talep üzerine kendini yenilemek. Durmadan kendimizi yenilemek durumundayız. Sizin dediğiniz türde değil de müşteri bazlı çalışıyoruz. Müşteri planlamalı özel ürün yapıyoruz.” (F2)

“Yeni makine yatırımları yapıyoruz. Her yıl kendimize bir şeyler katarak üretimimizi daha iyi noktalara taşımaya çalışıyoruz.” (F19)

“Gıda üzerine üretim yaptığımız için hijyene dikkat ediyoruz.” (F14)

“En önemli olan zaten ürün kalitesi ve iş güvenliği. Çalışanların güvenli bir şekilde çalışma alanlarında rahatlıkla çalışıyor olması.” (F10)

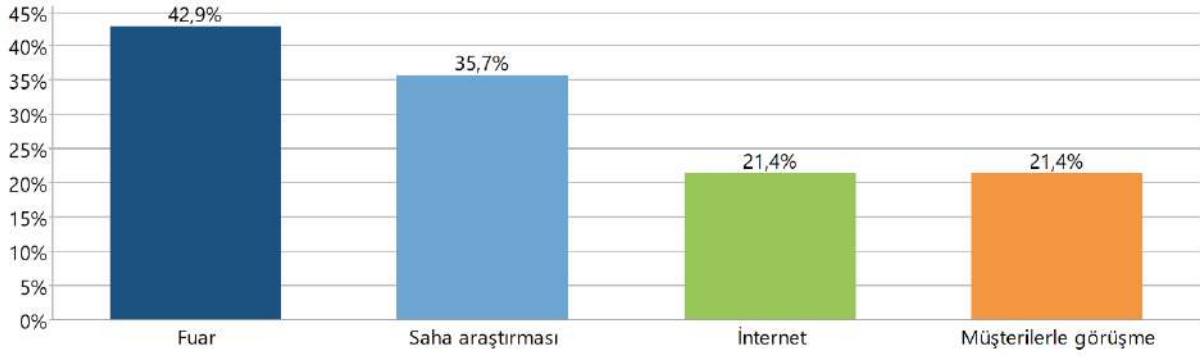
Şekil 12. Pazarlama Araştırması Yapma Durumu

Firmalara daha sonra pazarlama araştırması yapıp yapmadıkları sorusu yöneltilmiştir. Örnekleme konu olan firmaların yaklaşık üçte ikisi pazarlama araştırması yaptığını belirtmiştir. Pazarlama araştırması yapılırken kullanılan yöntemler ise Şekil 13’te gösterilmiştir. Elde edilen verilere göre, pazarlama araştırması yöntemi olarak firmaların %42,9’u fuarlardan, %35,7’si saha araştırmalarından, %21,4’ü internetten, %21,4’lük bir diğer

kısmı ise müşterilerle görüşme yönteminden faydalanmaktadır. Yine bu soruya da birden fazla cevap verilmesine olanak tanındığı için yüzdeler toplamı yüzün üzerinde gerçekleşmiştir.

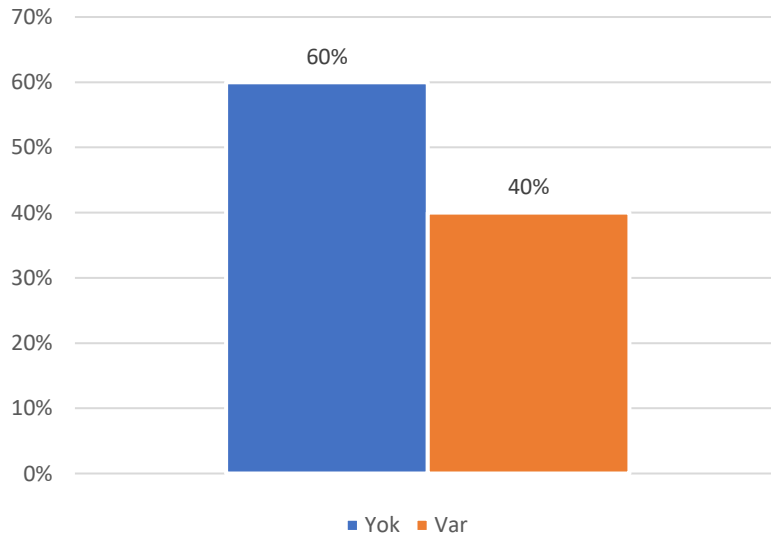
Şekil 13. Pazarlama Araştırması Yöntemleri

Not: Birden fazla cevap verilebildiği için toplam yüzde yüzden fazladır.

Bir diğer soru firmaların Ar-Ge birimlerinin varlığı ile ilgilidir. Şekil 14’te örnekleme konu olan firmalardaki araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin ayrı bir birimin olup olmaması durumu gösterilmektedir. Buna göre, firmaların %60’ında bir Ar-Ge birimi mevcut değil iken %40’lık bir kısmında Ar-Ge birimi mevcuttur.

Şekil 14. Ar-Ge Birimi Mevcudiyeti

Ar-Ge birimi olmayan firmaların bir kısmında kalite kontrol birimi bulunmaktadır ve kalite kontrol biriminin şu an için yeterli olduğu düşünülmektedir. Bir kısım firma ise kalite kontrol işlemleri için başka firmalarla çalışmaktadır. Aşağıda ilgili soruya verilen cevaplardan birkaçı izlenebilir.

“Yok. Hayır. Bizim yaptığımız işlemler için Ar-Ge yapacak, geliştirilecek bir gereksinim yok”. (F6)

“Yok. Laboratuvarımız var ama laboratuvarda klasik analizler yapılıyor.” (F10)

Henüz Ar-Ge birimi olmayan firmaların bir kısmı ileride Ar-Ge birimi kurmayı düşündüklerini ifade etmiştir.

“Şu an bir Ar-Ge bölümümüz yok ama kurmayı düşünüyoruz.” (F3)

“Ar-Ge birimi şu an yok ama hedefleniyor. İleride olabilir, zamanla olacak şeyler.” (F7)

“İleriye doğru düşünüyoruz. Bizim yaptığımız iş itibariyle gerekli.” (F20)

Firmalara ürün ve hizmetlerini hangi markalar altında piyasaya sürdüklerine ilişkin bir soru da yöneltilmiştir. Tablo 12’de yer alan bulgulara göre, örnekleme konu olan firmaların %64’ü kendi markasıyla, %4’ü başka marka veya markalar yoluyla, %32’si ise her iki şekilde de piyasaya mal ve hizmet sürdüklerini ifade etmişlerdir.

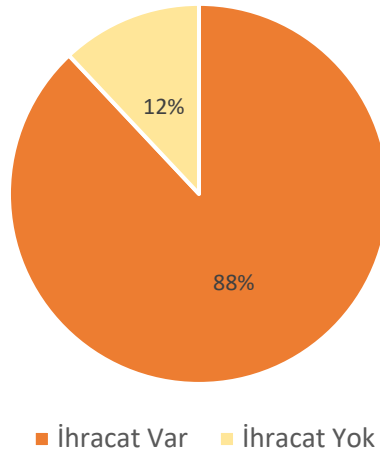
Tablo 12. Üretim Yapılan Markalar

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
Kendi markası	16	64,00
Başka marka/markalar için	1	4,00
Her ikisi de	8	32,00

Firmalara ihracat ve ihracat yaptıkları pazarlar ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Örnekleme konu olan firmaların %88’i ihracat yaparken %12’si ihracat yapmadığını belirtmiştir. İhracat yapan firmalara ihracat işlemlerine ilişkin ek sorular yöneltilmiş olup 22 adet ihracat yapan firmadan (%88) 18 tanesi bu ek sorulara cevap vermiştir. Bu nedenle Tablo 13 ve Tablo 14’te yer alan cevaplar, sadece bu 18 firmayı yansıtmaktadır.

Tablo 13'te yer alan istatistiklere göre, ihracat yapan firmaların %83'ü Avrupa ülkelerine, %28'i Amerika Birleşik Devletleri'ne, %22'si Afrika ülkelerine, %22'si Arap ülkelerine, %17'si Avustralya'ya, %17'si Kanada'ya, %11'i İskandinav ülkelerine, %11'i Asya ülkelerine, %5'i Rusya'ya, %5'i Kıbrıs'a, %5'i Uzakdoğu'ya, %5'i Ortadoğu'ya ihracat yapmaktadır. Firmalar birden fazla ülkeye ihracat yapabildikleri için verilen cevapların yüzdeler toplamı %100'ün üzerinde çıkmaktadır.

Şekil 15. İhracat Yapma Durumu

Tablo 13. İhracat Yapılan Ülke ve Bölgeler

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde (geçerli)</i>
Avrupa	15	83,33
ABD	5	27,78
Afrika	4	22,22
Arabistan	4	22,22
Avustralya	3	16,67
Kanada	3	16,67
İskandinavya	2	11,11
Asya	2	11,11
Rusya	1	5,56
Kıbrıs	1	5,56
Uzakdoğu	1	5,56
Ortadoğu	1	5,56

Not: Birden fazla ülkeye ihracat yapan firmalar olduğu için toplam değer yüzde yüzden fazladır.

Örnekleme konu olan firmalardan bir kısmı son üç yıl içinde resmi olarak en az bir yıl ihracat yapmış olsa bile karşılaşılan zorluklar nedeniyle artık ihracat yapamadıklarını belirtmiştir. Hiç ihracat tecrübesi olmayan firmalar ise ihracat yapmak istediklerini ifade etmişlerdir. Firmaların soruya ilişkin cevaplarından öne çıkan bazıları şu şekildedir:

“İhracat yapıyorduk fakat ihracat yaptığımız pazardaki gelişmeler neticesinde ihracat şu anda yapmıyoruz.” (F13)

“İhracatı sonlandırmamızın sebebi maliyetimizin altında satış yapmamız. İhracatın artık ihracat olma özelliği kayboldu. Türkiye’ye sağlayacağınız döviz getirisi yaptığımız harcamaların çok altında kalıyor.” (F14)

“Bir girişimimiz oldu ama pandemi nedeniyle aksadı. Daha sonra bu konuda girişimlerimiz olacak.” (F25)

Tablo 14’te yer alan istatistiklere göre, ihracat yapan firmaların yaklaşık %94’ünün kendi bünyesinde bir dış ticaret birimi bulunmakta ve ihracat işlemleri bu birim tarafından gerçekleştirilmektedir. Yaklaşık %17’lik bir kısmı ihracat işlemlerinin gümrük müşavirliği tarafından gerçekleştirildiğini, %11’lik kısmı danışmanlık firmasından destek alındığını, %5,5’lik bir kısmı komisyoncu firmalar ile iş birliği yaptığını ifade etmişlerdir. Bu noktada ifade etmek gerekir ki, ihracat işlemlerinde gümrük beyannamelerinin muhakkak bir gümrük müşaviri tarafından onaylanması gerektiği için aslında kendi dış ticaret birimi aracılığıyla dış ticaret yapan firmalar da gümrük müşaviriyle çalışmaktadır. Gümrük müşaviri firma bünyesinde çalışabileceği gibi dışarıdan da bu hizmet alınabilmektedir. Firmalara müşavirlik faaliyetinin dahilinde mi, hariçte mi gerçekleştiğine ilişkin ek bir soru sorulmadığı için istatistiklerdeki 3 firma tarafından verilen ve %17’lik ağırlığa sahip “gümrük müşaviri/firması” cevabı tek başına bir anlam ifade etmemektedir.

Tablo 14. İhracat İşlemlerinin Yürütülmesi

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde (geçerli)</i>
İşletmenin dış ticaret birimi	17	94,44
Gümrük müşaviri/firması	3	16,67
Danışmanlık firması	2	11,11
Komisyoncu	1	5,56
İhracat işlemlerini yürütme	1	5,56

Not: Birden fazla sorumlunun olması nedeniyle toplam yüzde yüzden fazladır.

Firmalara yöneltilen bir diğer soru da iş süreçlerinde ne gibi zorluklarla karşılaştıkları olmuştur. Daha önceki sorularda olduğu gibi bu soruya da firmaların birden fazla cevap verebilmelerine olanak tanınmıştır. Örnekleme konu olan firmaların %48'i maliyetlerin yüksek olmasını, yine %48'i nitelikli işçi bulmanın zor olmasını, %40'ı maliyetlerin değişken olmasını, %36'sı nitelikli beyaz yakalı personel bulmanın zor olmasını, %28'i ülke ekonomisindeki belirsizlikleri, %24'ü sektörel politika eksikliğini öncelikli zorluklar arasında saymışlardır. Bu noktada, maliyetlerin yüksek olması ile maliyetlerin değişken olması şeklinde iki farklı cevabın yüksek oranda verilmesi dikkat çekmektedir. Firmaların gelecek planlaması yapmasının önündeki en önemli engel, yüksek maliyetlerden ziyade maliyetlerdeki öngörülemez oynaklıklardır. Yüksek maliyetler nihai ürün fiyatına yansıtılarak firmanın kar oranının korunabilmesi mümkün olsa da maliyetlerin değişken ve oynak bir yapıda olması üretim kararı almayı dahi zorlaştırabilmektedir. Bunlar dışında, finansman sorunları, bürokratik engeller, tedarik süreci zorlukları, iklim değişikliği/kuraklık, nakliye sürecinde yaşanan sorunlar, ürünün bozulabilir yapıda olması, hammadde kalitesi, rekabetin yüksek olması, altyapı, işçi eğitim süreçleri de diğer zorluklar olarak ifade edilmiştir.

Tablo 15. İş Süreçlerinde Karşılaşılan Zorluklar

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde (geçerli)</i>
Maliyetlerin yüksek olması	12	48,00
Nitelikli işçi bulmak	12	48,00
Maliyetlerdeki değişkenlik	10	40,00
Nitelikli beyaz yaka bulmak	9	36,00
Ülke ekonomisi/belirsizlik	7	28,00
Sektörel politikaların olmaması	6	24,00
Personel bulunamaması (genel veya dönemsel)	5	20,00
Finansman	4	16,00
Bürokrasi	3	12,00
Tedarik süreci	3	12,00
İklim değişikliği/kuraklık	2	8,00
Nakliye	1	4,00
Ürünün bozulabilir yapısı	1	4,00
Hammadde kalitesi	1	4,00
Rekabetin yüksek olması	1	4,00
Altyapı	1	4,00
İşçiyi eğitmek	1	4,00

Not: Birden fazla türde sorun yaşanabilmesi nedeniyle toplam yüzde yüzden fazladır.

Firmaların iş süreçlerinde karşılaştıkları zorluklara ilişkin kendi beyanlarından dikkat çekici bazı ifadeler aşağıda derlenmiştir:

Maliyetler ve ülke ekonomisiyle ilgili ifadeler

“Maliyetler çok yüksek. İşçi maliyeti, özellikle nakliye şu son zamanlarda bizim belimizi büktü. Şuradan şuraya gitmeyi hesaplar olduk artık. Bir de piyasada rekabet çok, insanların alım gücü çok düştü.” (F7)

“Yaşadığımız sıkıntılar şu andaki tabii kur dalgalanmasından dolayı ham maddenin artışları, pandemiden kaynaklı ham maddenin artışları ve bulunmama riskleri çok büyük.” (F15)

“Tabii bizim iş yapış sürecimizi Türkiye’de, yani kendi imalatımız olan bu tarz üretimleri yapacak makineler var ama Avrupa standartlarında olmadığı için bizim en büyük sıkıntımız üretim ekipmanları tedariki, kurdaki dalgalanmadan dolayı zaten maliyetlerin çok yüksek oluyor. Dolayısıyla böyle bir sıkıntımız var. Yerli imalat keşke aynı kalitede olsa muadilleri var ama karşılamıyor. Üretimde verimi ciddi anlamda düşürüyor. Dolayısıyla siz ihracat yapıyorsanız, dünyayla özellikle Avrupa’yla rekabet edemiyorsunuz.” (F16)

“Yabancı pazarda elimiz çok kuvvetli değil. Üzülerek söylüyorum bunu. Çünkü hammadde fiyatı ve işçilik maliyetleri bir Avrupa ile başa çıkma şansına sahip olmamamızı sağlıyor.” (F17)

“Enerji maliyetleri çok yüksek. Artmaya da devam ediyor. Ayrıca, iş güçleri artık yavaş yavaş pahalılaşmaya başladı.” (F22)

“Sıkıntılar bütün sanayi ile aynı. Hammadde alışları standart değil. Durmadan zamlar ve bu durumu karşı tarafa yansıtamamak. Ekonomide sıkıntı var. Gelen zamlar; elektrik, su, doğalgaz, hammadde.” (F2)

“Vergiler çok yüksek.” (F17)

“Bu belirsizlikte ve bunun ne zaman biteceğine dair ufukta bir şey görünmeyince, bu bizi hepimizi zorluyor.” (F25)

Personel sıkıntısına ilişkin ifadeler

“Başta işçi. Kaliteli/nitelikli eleman bulmakta sorun yaşıyoruz. En büyük sıkıntımız.” (F1)

“En büyük sorun burada eleman sorunu. Hem mavi yaka hem de beyaz yaka ciddi bir sorun. Hem bulamıyorum, bulduklarımın kalitesi de beklentimin çok altında.” (F5)

“En büyük sıkıntı personel. Özellikle mavi yaka. Bölge insanları biraz rahat, pek sıkıntıya gelemiyorlar. Bir kere her iş yaparım diyeni almıyorum artık. Gelen kişi her işi yapmayacak; belli kıstasları, kuralları olacak. Şu an yetiştirilmek üzere zaten biz eleman alıyoruz. Artık yetişmiş eleman mavi yakada aramıyoruz. En azından yetiştirme kendi şirket doğrultumuzda oluyor.” (F7)

“Kalifiye olmayan yani mavi yaka elemanlarda da çok sıkıntı yaşıyoruz. Çünkü artık Salihli’den Manisa ve çevre il ve ilçelere çalışan işçi göçü oluyor.” (F20)

“Mesela dış ticarete personel zor bulunuyor. Gelenlerin İngilizcesi yeterli seviyede olmuyor. Onun dışında, büyük şehirlere göre bizim biraz zaman dezavantajımız var.” (F3)

“Kalifiye elemanda sıkıntı yaşanıyor. Beyaz yakada gıda mühendislerinde yaşanıyor.” (F18)

“İdari işler anlamında nitelikli eleman bulma sıkıntısı var.” (F13)

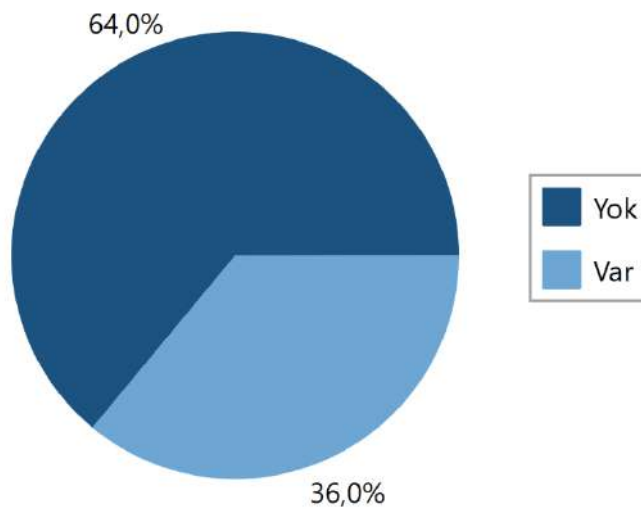
Diğer zorluklarla ilgili ifadeler:

“Bankaların kredi limitlerinin küçük olması burada sanayicilerin karşılaştığı en büyük problemlerden birisidir cari dönemde. Maalesef faiz oranları çok yüksek.” (F8)

“Önemli olan yurt dışı izinler ve prosedürlerle ilgili engellerin kaldırılması.” (F4)

“Aynı şekilde tedarik süreçleri çok uzuyor. Bu durumda gemilerde falan mesela çok sıkıntı yaşıyoruz.” (F15)

Şekil 16. E-Ticaret Yapma Durumu

Firmalar e-ticaret ile ilgili çalışmaları da soruldu. Araştırmaya katılan firmaların 9 tanesi e-ticaret yaparken, 16 tanesi yapmamaktadır. E-ticaret yapmama nedenleri olarak yeterli

hazırlıkların yapılmaması, sektörün e-ticarete uygun olmaması gösterilmektedir. Bununla birlikte e-ticaret yapmayan firmaların bazıları da gelecekte e-ticaret yapmayı düşündüklerini ifade etmişlerdir. Aşağıda ilgili soruya verilen cevaplardan birkaçı izlenebilir.

“E-ticaret yapacağımız ürünler katma değeri yüksek ürünler olmalı. Bu ürünlerin bir yere oturması gerekiyor. Tam rayına oturması gerek. Şu an %80-90 rayına oturdu ama hala bazı şeyleri bekliyoruz. Hala eksiklerimiz var.” (F1)

“E-ticaret firmamız var. Portalımız açık, internet sitemiz açık. Ama şu an başlatmadık. Yani bu bazı ürünler üreteceğiz, o ürünler olduğunda başlayacağız” (F9)

“Ürünlerimiz e-ticarete uygun değil.” (F6)

“Hayır yapmıyoruz. Sektör nedeniyle mümkün değil.” (F8)

“Yapmıyoruz. E-ticarete uygun bir malımız yok açıkçası. Bayilerimiz var. Onlar aracılığı ile satıyoruz.”

Ürünlerinin ve sektörün e-ticarete uygun olmadığını söyleyen firmaların e-ticaret konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığı görülmektedir. Örneğin, genellikle endüstriyel pazarda faaliyet gösteren firmalar e-ticaretin kendilerine uygun olmadığını düşünmektedir. Oysaki nihai tüketici pazarları (B2C) kadar endüstriyel pazarlarda da (B2B) e-ticaret yapılabilmektedir. Hatta endüstriye pazarlardaki e-ticaretin hacimleri diğer pazarlara (B2C, C2B, C2C) göre daha yüksektir. Ayrıca, e-ticaretin kitlesel üretim için uygun olduğuna yönelik bir inanç da vardır. Müşteri isteklerine uygun üretim yapıldığı zaman e-ticaretin uygun olmadığı düşünülmektedir. Ancak, müşteri isteklerine uygun bir şekilde sipariş alınacak şekilde online platformların oluşturulması mümkündür. Aşağıda iki ilgili soruya verilen cevaplardan ikisi görülmektedir.

“Yapmıyoruz. Ürünlerimiz bizim endüstriyel ürün, yani direkt tüketiciye satılmıyor.” (F10)

“.....o şekilde yani e ticaret yok. Tamamen müşteri siparişine göre...” (F19)

Sektörlerde meydana gelen değişim ve gelişmeleri takip etmek modern işletmeler için oldukça önemlidir. Bununla ilgili de sorular yöneltildi. Araştırmaya katılan firmaların 24’ü sektör dinamiklerini takip ederken bir (1) firma sektör dinamiklerini pek takip etmediğini ifade etmiştir. Bu firmanın sektör dinamiklerine ilişkin soruya vermiş olduğu cevap aşağıdaki gibidir.

“Aslında takip ettiğimiz söylenemez.” (F24)

Sektör dinamiklerini takip ettiğini ifade eden 24 adet firmaya, takip edilen kaynaklar sorulduğunda farklı cevaplarla karşılaşmıştır. Sektör dinamikleri büyük ölçüde fuarlara katılımla takip edilmektedir. Fuarlara katılımdan sonra en sık belirtilen diğer kaynaklar sırasıyla, müşteriler, üye olunan kuruluşlar, online platformlar ve sektörel yayınlardır. Bunlara ek olarak Tablo 16’da görüldüğü gibi başka kaynaklardan da sektörel dinamikler takip edilebilmektedir.

Tablo 16. Sektör Dinamiklerinin Takip Edildiği Kaynaklar

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde (geçerli)</i>
Fuarlar	10	41,67
Müşteriler	7	29,17
Üye olunan kuruluşlar	6	25,00
Online platformlar	5	20,83
Sektörel yayınlar	5	20,83
Eğitimler	3	12,50
Borsa	3	12,50
Sektördeki diğer işletmeler	2	8,33
Araçlar	2	8,33
Haberler	2	8,33
Sosyal medya	1	4,17
Sektörel TV Kanalları	1	4,17
Kongreler	1	4,17
Gözlem	1	4,17

Not: Birden fazla türde kaynak takip edilebildiği için toplam yüzde yüzden fazladır.

Araştırmaya katılan firmalara merkezi ve yerel yönetimden, odalar, borsalar ve diğer toplumsal kuruluşlardan ne gibi destekler bekledikleri de sorulmuştur. Firmaların 23 tanesi birtakım destekler beklediklerini ifade ederken sadece iki (2) firma hiçbir desteğe ihtiyaçları olmadığını dile getirmiştir. Firmaların ağırlıklı olarak; mali destek ve teşvikler, eğitim desteği, vergi indirimleri ve bürokratik işlemlerde kolaylık sağlanmasına ilişkin

beklentileri olduğu görülmektedir. İlgili soruya ilişkin firmaların cevaplarından örnekler aşağıda izlenebilir.

“.....ikincisi üniversitelerden. Kalifiye eleman yetiştirmelerini bekliyoruz. Sanayiye ya da insan gücüne ihtiyaç olunan bölümlerde o yönde ihtiyaca karşılık verecek üniversiteler yok.” (F2)

“Teşvikler çok önemli. Yurt içinde ve yurt dışında özellikle ihracat yapan sanayicileri yoğunca desteklemeleri lazım. Ayrıca araştırma çok önemli. Gerçek ve güncel doğru veriyi birileri toplayıp elekten geçirip bize sunsa muazzam bir şey olur.” (F4)

“Yatırım teşvikleri anlamında desteklerinin olması. Onlar için yeni ya da daha doğrusu mevcuttaki yatırımların daha genişlemesi, alanların daha çok büyümesi ve yeni yatırımlar için bunlar önemli.” (F12)

“Genelde eğitim özelinde ihtiyaç duyuyoruz ya da seminerlerde.” (F20)

“Ürün geliştirebilir, çalışması yapılır. Üniversite iş birliği yapılabilir. Yani bizim bazen bütçemiz yetersiz kalıyor. Personel yetersizliği olabiliyor.” (F10)

Tablo 17. Destek Beklenen Konular

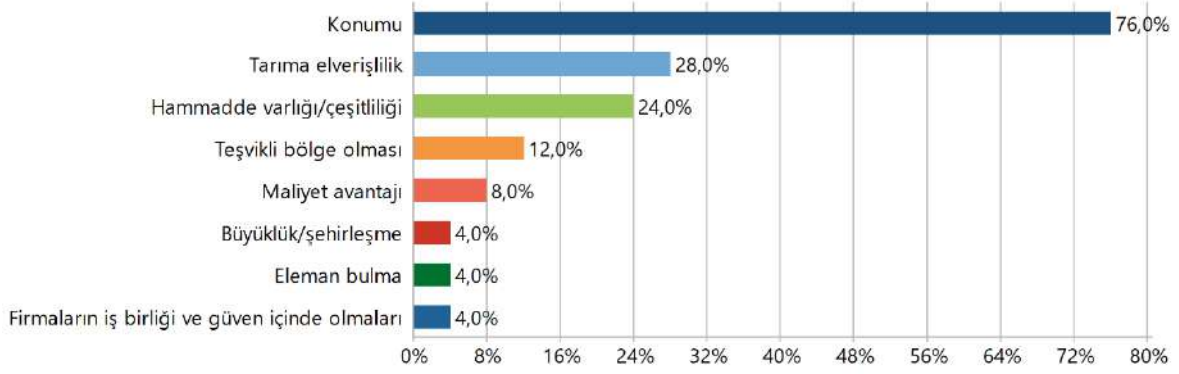
	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde (geçerli)</i>
Mali destek/teşvik	9	39,13
Eğitim	8	34,78
Sektörel destek (sistem oluşturulması, vergi indirimi)	8	34,78
Bürokrasinin azalması	3	13,04
Nitelikli eleman yetiştirmek	3	13,04
Nitelikli eleman bulmak	3	13,04
Araştırma	1	4,35
Sektörel veri tabanı oluşturulması	1	4,35
Ürün geliştirme konusunda iş birliği	1	4,35

Not: Birden fazla türde destek beklenebildiği için toplam yüzde yüzden fazladır.

Salihli'nin sosyo-ekonomik ve coğrafi üstünlükleri ile ilgili sorular yöneltildi. Firmalara, Salihli'nin öne çıkan avantajlarının neler olduğu sorulduğunda çoğunluğun ilgili soruya Salihli'nin konumu cevabını verdiği görülmektedir (Şekil 17'den izlenebilir). Salihli, İzmir başta olmak üzere Ege Bölgesi'nin her konumuna oldukça kolay bir ulaşım imkanına

sahiptir. Bunun yanı sıra karayolu ulaşımında meydana gelen gelişmeler sayesinde İstanbul'a da çok kısa sürelerde lojistik anlamda ulaşım sağlamak mümkün olmaktadır. Yine yaklaşık aynı sürede başkent Ankara'ya da ulaşım sağlamak mümkündür.

Şekil 17. Salihli'nin Öne Çıkan Avantajları

Salihli'nin diğer avantajları arasında ise tarıma elverişli olması, hammadde çeşitliliğine sahip olması, yatırım teşvikine uygun bir bölge olması (2022 yılı itibariyle mevcut kriterlere göre), maliyet avantajı sağlaması, çevre ilçelerden personel bulunabilmesine uygun olması ve firmalar arası güven ortamının bulunması gibi hususlar firmalar tarafından ifade edilmiştir. Firmaların bu soruya verdikleri cevaplardan öne çıkan bazıları aşağıda derlenmiştir:

“... İkincisi esas benim birinci önceliğim hammaddenin ve kendi arazilerimizin burada olması. İki ürün burada yetişmiyor: çay ve fındık. Onun dışındaki her ürün burada yetişiyor.” (F1)

“Pazarlama ağımızın %90'ı da İstanbul ve çevresinde ama Salihli İstanbul'a, İzmir'e, Ankara'ya yakınlığı yüzünden burası tercih edilmiş.” (F7)

“Bizim için bir organize sanayide olması. Bize avantaj sağlıyor. İkincisi limana çok yakın olması ve bizim çalıştığımız ürünlerin zaten bu bölgede seçilmesinin nedeni de bu.” (F19)

“Büyük şehirleşmemiş olması. İstanbul ve İzmir'e göre küçük olmasının avantajları var. İşleri daha kolay yapabiliyor olmamız, ticaret odasına daha kolay ulaşıyor olmamız. Sanayici için avantajlı, doymamış bir yapısı var daha. Sanayisi yükselen geleceği olan bir yer.” (F4)

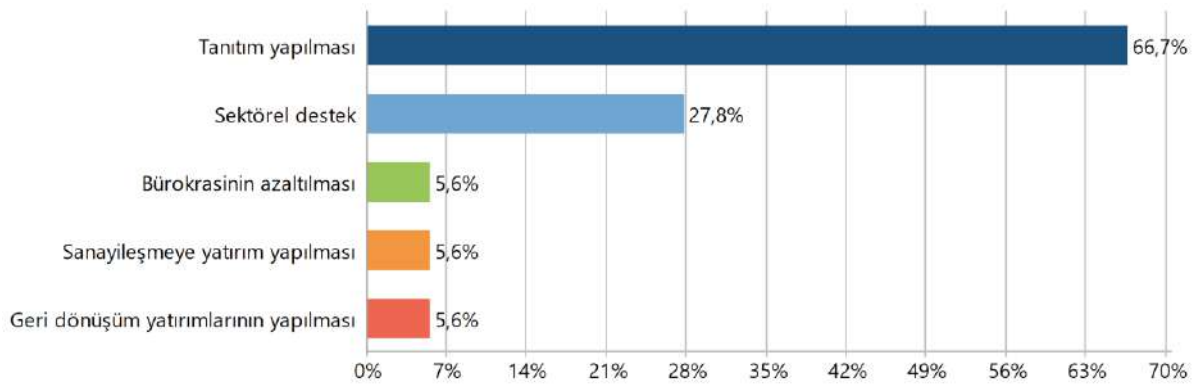
“...bazı yatırım teşviklerinde öncelikli bölge oluşu...” (F6)

“Tarımda bölgenin başkenti gibi Salihli. Üzüm, pamuk, zeytin olsun birçok ürüne ev sahipliği yapıyor. Toprakları çok verimli. Hatta Gediz Ovası'nın da tam ortasında olduğu için, çok verimli topraklar. Ne ekerseniz çıkar derler ya, aynen öyle.” (F20)

“Organik tarım yönünden coğrafya çok uygun. Bunu birçok dalda geliştirebiliriz. Bu bölgenin bir güzelliğine de işaret edeceğim. Burada her şey çok şeffaf. Sanayi ve Ticaret Odası'nın yılda bir gün büyük salonda bütün üyeler, bütün ilgilenenler bir yıllık gelirlerini ve bütün giderlerini açıklıyorlar. Çok mutluluk duyuyorum buna ilişkin.” (F25)

Firmalara yöneltilen bir diğer soru ise Salihli'nin bir “marka şehir” olabilmesi için neler yapılması gerektiğidir. Firmaların 7 tanesi bir görüş belirtmemiştir. Geriye kalan 18 firmanın görüşleri Şekil 18'deki gibidir. Bu noktada; firmaların %66 gibi büyük bir çoğunluğu tanıtım faaliyetlerine ağırlık verilmesi gerektiğini ifade ederken bunu %27 ile sektörel desteklerin artırılması, %5 ile bürokratik engellerin hafifletilmesi, %5 ile sanayileşmenin artırılması ve yine %5 ile geri dönüşüm yatırımlarının yapılması gerekliliği yönünde cevaplar izlemiştir.

Şekil 18. Salihli'nin Marka Şehir Olması İçin Görüşler

Salihli'nin bir “marka şehir” olabilmesine ilişkin neler yapılması gerektiği sorusuna verilen cevaplardan öne çıkan bazıları aşağıda derlenmiştir:

“...çok güzel tanıtımların yapılması gerekiyor. Yapılanlar yeterli olarak tanıtılmıyor. Tarihi ve tabiat güzellikleri tanıtılmalı.” (F2)

“Tarihi zenginliği var ama duyulmuyor. İyi tanıtılması lazım. Coğrafi işaretleri alıp yaygınlaştırmak. İnsanları çekebilmek önemli. Her dokudan insanı çekebilecek, onların iş, eğlence, sağlık, turizm gibi ihtiyaçlarını giderecek ortam yaratmak. Üst düzey lüks yıldızlı restoranlar açılabilir. İnsanlar değişik tatlar yerler görmeye geliyorlar. Yabancı bir aktör bile gelse, güzel bir piar olabilir.” (F4)

“Manisa olarak biraz geri dönüşüme ağırlık vermemiz gerekiyor. Yani biogaz firmalarının sayısı artırılmalı. Geri dönüşüm ve atık faaliyetlerinin sayısı artırılmalı. Daha

çevreci bir ilçe olabilir. Enerji maliyetleri arttığı için faydalı olabilir. Bu anlamda insanlara teşvik verilmesi gerekli. Bir de izin verilmesi gerekli.” (F11)

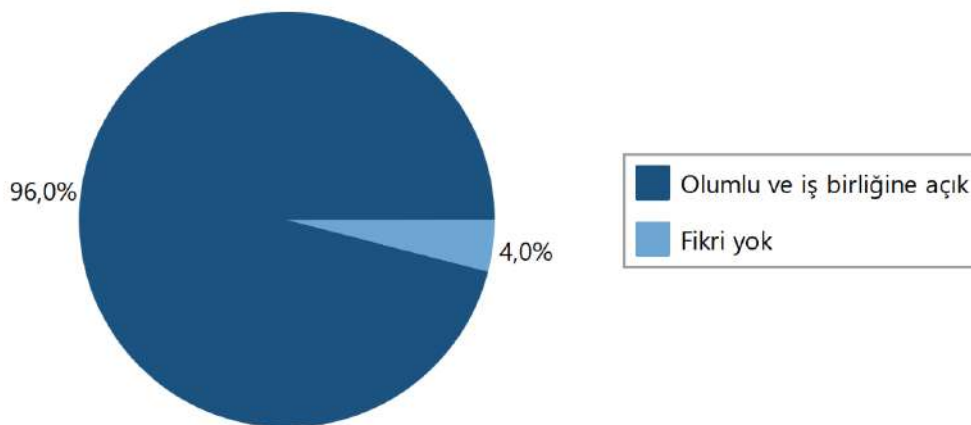
Üniversite-Sanayi iş birliği ile ilgili soru: Gelişen bölge ve kentlerde sanayi ile üniversite arasındaki iş birliği, toplumsal bir uyumun sağlanmasının yanı sıra sanayinin akademik bilgi ve yeniliklerden, üniversitenin ise sanayide yaşanan uygulamalı gelişme ve işleyişlerden faydalanmasını mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda, gelişen bir ilçe olarak Salihli’de de sanayinin hem ilçede faaliyet gösteren fakülte ve yüksekokul, hem de Manisa Celal Bayar Üniversitesi’nin diğer ilçelerde yer alan birimleri ile süreklilik içeren bir iletişim hattı kurulabilmesi önemlidir. Bu konu hakkında soru yöneltilen firmalar arasında olumsuz görüşte olan firma yoktur. Sadece bir (1) firma bu konuda bir fikri olmadığını ifade etmiştir. Firmaların verdiği cevaplardan öne çıkan bazıları aşağıda yer almaktadır:

“Olması gereken bir şey de biz de hiç yapamadık, oradan da bize gelmediler. Yoksa ben faydalı olduğunu düşünüyorum. Özellikle yurtdışında bizim çalıştığımız insanların hepsi ya da rakiplerimizin üniversiteyle iş birliği halindedir. (F5)

“Yapılması gerekiyor kesinlikle. Teknik eleman desteği. İstihdam bize lazım. Arada köprü olması lazım. Dolayısıyla iş birliği gerekli.” (F11)

“Üniversite sanayi iş birliği çok önemli. Çünkü sanayiler bu işi kendi bünyelerinde sürdürseler de üniversitelerin de desteğine yeri geldiğinde çok ihtiyaç duyuyorlar.” (F20)

Şekil 19. Üniversite-Sanayi İş Birliği Hakkındaki Görüşler

Firmalar iş birliğine sıcak bakmaktadır. Ancak üniversite-sanayi iş birliğinin yeterince yapılmadığına inanan firmalar bulunmaktadır. Aşağıda firmaların görüşlerinden örnekler yer almaktadır.

“Biz faydalanmak isteriz de bir türlü şey olmadı. Ancak, öyle pek de Türkiye’de olmuyor maalesef.” (F3)

“Olmazsa olmazı bence. Olması %100 gerekli. Çünkü bilimsel olarak her şeyin akademik anlamda araştırılması, sadece rafta kalmaması gerekli. Sahada bunun uygulanabilir olması gerekli. Türkiye’nin belki de en büyük eksikliklerinden birisi bu. Akademik anlamda yapılan araştırmaların her birisi kitapta veya raflarda kalıyor. Sahaya indirilemiyor. Ama gelişmiş ülkeler bu akademik çalışmalarını, sahalarına alabiliyorlar ve bunlarla ilgili Ar-Ge birimlerini oluşturuyorlar. İlk olarak o beyinler bu düşüncüyü yarattıktan sonra sahada uygulama fırsatı öyle tanınıyor. Bu olmazsa olmazı. Mutlaka sanayi üniversite iş birliği yapılması gerekiyor.” (F14)

“Üniversitelerle sanayi aslında çok iyi diyaloglar kurulabilir. Ama bu konuda sanayiciler mi geri adım atıyor, üniversiteler mi geri adım atıyor? Bu eskiden çok daha aktifti. Benim ilk işe başladığım yıllarda biz üniversitelerle çok daha aktif çalışıyorduk.” (F19)

SONUÇ

Salihli, bulunduğu coğrafi konum, sahip olduğu yer altı ve yer üstü zenginlikleri, tarım ve sanayi üretiminin beslediği canlı ekonomisi ile Ege Bölgesi ve Manisa ilinin incisi konumundadır. Salihli üst düzey bir tarım ve sanayi şehri olma yolunda hızlı ilerlerken tarih, doğa ve turizm ile de her geçen gün ön plana çıkmakta. Madeni paranın ilk darp edildiği Lidya uygarlığına ev sahipliği yapması, doğal güzellikleri meşhur Bozdağların yanı başında oluşu, Kula’daki “yanık ülke” Jeopark ve Alaşehir’deki tarihi yerlere yakın oluşu ile turizm ve doğa şehridir.

Kuru üzüm, kiraz, tavuk, hindi, yumurta gibi tarım ve gıda ürünlerindeki liderliği, sanayinin ihtiyaç duyduğu ara ve nihai mamul üretimindeki başarısı, başta Euro Bölgesi olmak üzere A.B.D., Avusturalya, Kanada ve Arap Ülkeleri gibi dünyanın dört bir tarafına gerçekleştirdiği ihracatı ile dış ticarete net ihracatçı olan Salihli, son derece bereketli topraklar üzerine kuruludur. Ayrıca madeni paranın ilk kullanıldığı, Sart Antik Kenti ve Bintepeleler gibi tarihi güzellikleri, kaplıcaları, doğası ve sunduğu sağlıklı gıda ürünleri ile tarih, turizm, sağlık ve şifa kaynağıdır.

Barındırdığı tarım, sanayi, tarih ve turizm ile ilgili potansiyeli dünyanın birçok yerleşim yerinde olamayacak boyutlara sahiptir. Şüphesiz söz konusu potansiyel, ilçedeki tüm kurum, kuruluşlar ve tüm gönül verenler ile birlikte ilmek ilmek işlenerek daha üst seviyelere çıkarılabilir.

Bu çalışmada, ilçenin sosyo-ekonomik verileri yardımıyla, ilçede faaliyet gösteren işletmelerin mevcut durumu, güçlü ve zayıf tarafları incelenerek, gelecekte daha güçlü bir yapıya ulaşmaları ve dolayısıyla ilçenin sosyo-ekonomik düzeyine nasıl katkı yapacakları analiz edilmektedir.

Çalışmada, öncelikli olarak ilçenin sosyo-ekonomik durumu kısaca değerlendirilmektedir. Daha sonra 25 firma özelinde görüşmeler yapılarak, mevcut ekonomik ve finansal durumları tespit edilmeye, başarılı ve yetersiz kaldıkları kısımlar tespit edilerek mutlu ve güçlü gelecek için öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmaya konu olan firmalarla yapılan yüz yüze görüşmeler ile ekonomik ve finansal sorunların tespiti yapılırken aynı zamanda üniversite–sanayi iş birliği için küçük de olsa bir adım atılmıştır.

Salihli’de faaliyet gösteren 25 firmadan oluşan örnekleme; “üretimde en çok dikkat ettikleri konu”, “pazar araştırması yetenekleri”, “markalaşma kapasiteleri”, “zorlandıkları alanlar”, “ihracat ve ihracat pazarları”, “Ar-Ge potansiyelleri”, “e-ticaret olanakları”, “çalışan sayıları ve niteliği” ve “kurum ve kuruluşlarla iş birlikleri ve beklentileri” gibi konuları içeren açık uçlu sorular sorulmuştur.

Sorular firmaların üst yönetimi ve ilgili alanda görev alan kişilere yöneltilmiştir. Alınan yanıtlar “**nitel analiz**” kapsamında incelemeye tabi tutulmuştur. Nitel analizde araştırmacılar, örneklemeden alınan sesli yanıtları kaydederek, konu başlıklarına göre titizlikle inceleyerek ortak ve genel sonuçlara ulaşmaya çalışmaktadır. Böylece elde edilen veriler işlenerek, mevcut durumun tespiti için kullanılmaktadır.

Çalışma kapsamında analiz edilen firmaların 2019–2021 döneminde Salihli’nin toplam ihracatı içindeki payı yaklaşık %90’dır. İncelenen firmalar önemli düzeyde döviz kazancı elde eden ve yörenin kalkınma ve gelişmesinde aktif rol oynayan firmalardır. Söz konusu firmaların yarısından fazlası (%58,3) yirmi bir yaş üzerindeki olgun firmalardır.

Nitel analiz kapsamında elde edilen bulgulardan ilki firmaların *üretim yaparken en çok dikkat ettikleri* olgunun kalite ve standartlara uyum ve hijyen–sağlık olduğunu göstermektedir. Müşterilerine kaliteli ürün sunmak, kaliteli girdi kullanmak, yeni makine yatırımları yapmak, ürün kalitesini artırmak ve iş güvenliğine önem vermek firmaların çoğunun telaffuz ettiği kavramlar olmuştur.

İncelenen firmaların üçte ikisinin; fuarlardan ve saha araştırmalarından yola çıkarak *pazarlama araştırması* yaptığı ve bunlara göre üretimlerini şekillendirdiği görülmektedir. Firmaların *Ar-Ge birimine sahip olma* durumu ise pazarlama araştırması sonuçlarına yakındır. Firmaların %40'ında bir Ar-Ge birimi yer almaktadır. Ar-Ge birimi olmayanlar Kalite Bölümleri ile ihtiyaçları gidermeye çalıştıklarını, bazı firmalar da ilerde Ar-Ge birimi kurmayı düşündüklerini ifade etmiştir.

Firmaların üçte ikisi (%64) *kendi markasıyla* faaliyet göstermekte ve %88'i *ihracat yapmaktadır*. İhracat birden fazla ülkeye yapılmakla birlikte, büyük çoğunluğun (%84) *Avrupa ülkelerindedir*. Henüz ihracat yapamayan ama yapmak isteyen ve ihracat yapsa da birtakım zorluklar nedeniyle ihracatı sonlandıran firmalar mevcuttur. Bu yüzden hem zorluklarla karşılaşan firmalara hem de ihracat yapmayı düşünen firmalara gereken desteğin sağlanması önem arz etmektedir.

Firmaların iş süreçlerine ilişkin olarak karşılaştıkları diğer sorunlar; *yüksek ve değişken maliyetler, nitelikli mavi/beyaz yakalı işgücünün bulunamayışı, ekonomideki belirsizlikler ve sektörel anlamda politika eksikliği* olarak sıralanmıştır. En çok vurgulanan sorun yüksek ve değişken maliyetlerin firmaların geleceklerini planlamasında yarattığı sıkıntılar olmuştur. Ayrıca, finansman alanındaki sorunlar, bürokratik engeller, iklim değişikliğine bağlı sorunlar ve alt yapı gibi sorunlar da sıklıkla dile getirilmiştir.

Araştırmaya katılan firmalar; yerel yönetimler, odalar, borsalar ve diğer toplumsal kuruluşlardan *destek beklemektedirler*. Bu beklentilerin; mali destek ve teşvikler, bürokratik alanlarda kolaylık sağlanması, vergi indirimler ve eğitim desteği olduğu görülmektedir.

Diğer yandan araştırma kapsamındaki firmalara günümüzde çok önemli bir noktaya gelmiş olan *e-ticaret* ile ilgili sorular da sorulmuştur. Yirmi beş firmadan sadece dokuzu e-ticaret yapmaktadır. Bunun sebebi sektörün e-ticarete uygun olmaması ve firmaların bu konuda yeterince bilgi sahibi olmamalarıdır. Özellikle endüstriyel alanda faaliyet gösteren firmalar e-ticaretin kendilerine uygun olmadığını düşünmektedirler. Oysaki nihai tüketici pazarları kadar endüstriyel pazarlarda da e-ticaret yapılabilmektedir. Hatta endüstriye pazarlardaki e-ticaretin hacimleri diğer pazarlara göre daha yüksektir. Ayrıca, e-ticaretin kitlesel üretim için uygun olduğuna yönelik bir inanç da vardır. Müşteri isteklerine uygun üretim yapıldığı zaman e-ticaretin uygun olmadığı düşünölmektedir. Ancak, müşteri isteklerine uygun bir şekilde sipariş alınacak şekilde online platformların oluşturulması mümkündür.

Bununla birlikte firmalar sektörlerindeki gelişmeleri takip etmede istekli görünmektedirler. Özellikle fuarlara katılımı bu anlamda önemli bulmaktadırlar. Firmalar fuarları yakından takip ederek, *sektörün gelişimini* yakalamaya çalışmaktadırlar.

Tüm firmalar, *Salihli'nin konumunun* sağladığı avantajların farkındadır. Limanlara, İstanbul'a ve Ankara'ya ulaşım açısından Salihli çok güzel bir noktada bulunmaktadır. Ancak, taşımacılığın daha uygun maliyetli ve daha kolay yapılabilmesi için *demiryollarının daha etkin hale getirilmesi* önem arz etmektedir. Bu hem maliyetleri azaltıcı hem de zaman ve trafikteki riskleri azaltıcı yönde olacaktır.

Diğer bir avantajın Salihli'nin *verimli topraklarının tarıma olan elverişliliği* ve hammadde çeşitliliği olduğu düşünülmektedir. Yatırım teşviklerine uygunluk ve çevre yerleşim merkezlerinden personel bulunabilmesi de diğer bir avantaj olarak ifade edilmektedir.

Salihli'nin *marka şehir* olabilmesi için firmaların %66'sı tanıtım faaliyetlerinin yapılması gerektiğini düşünmektedir. Tarihi güzellikler ve tabiat güzelliklerinin tanıtılması, turistler için dil bilen personel desteği ile çeşitli dillerde haritaların basılması ve tanıtım çalışmalarının yapılmasının önemli ve acil olduğu ifade edilmektedir. Sağlık ve agro turizmin de bölge için çok önemli bir potansiyel arz ettiğinin de hatırd tutulması gerekmektedir.

Salihli'nin ekonomik ve sosyal geleceğinin daha üst seviyelere yükseltilebilmesi için *üniversite-sanayi iş birliğinin* kurulması ve geliştirilmesi gerektiği tüm firmalarca önemle ifade edilmektedir. Bu iş birliğinin geliştirilmesi için görüşülen tüm firmalar istekli olduklarını ifade etmişlerdir. Yapılan bu çalışmanın arzulanan iş birliği sürecine olumlu katkı sunacağını düşünmektedirler.

Salihli'nin sosyo-ekonomik analizini firmalar düzeyinde ampirik olarak inceleyen bu çalışma, sonuç olarak önemli veriler sunmaktadır. Salihli sosyo-ekonomik açıdan daha üst seviyeye ulaşabilir. Bu amaca destek olan önemli işletmelere ev sahipliği yapmaktadır. Örneklem bazında hareketle, ilçede faaliyet gösteren bu işletmelerimizin üretim, verimlilik, kalite, kendi markalarını kullanma ve dış pazarlara ulaşma konusunda başarılı oldukları, Salihli'nin sosyo-ekonomik ve coğrafi konumundan memnun oldukları görülmektedir. Diğer yandan Ar-Ge birimine sahip olma, teknoloji transferi, markalaşma, kalifiye eleman bulma, makroekonomik gelişmelerin getirdiği fiyat istikrarsızlığının azalması, ilçenin markalaşması, üniversite-sanayi iş birliği ve teşvikler konusunda desteklenmesinin ilçenin sosyo-ekonomik yapısına büyük katkı sağlayarak, hak ettiği yere gelebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akış, A., & Başkan, H. O. (2008). Salihli'nin (Manisa) Nüfus Özellikleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23-39.

Ayhan, A. K. I. Ş., & Başkan, H. O. (2008). Salihli'nin Manisa Nüfus Özellikleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 23-39.

Başkan, H. O. (2006). *Salihli'nin (Manisa) beşerî ve ekonomik coğrafyası* (Master's thesis, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Bilgi, N. (2008). Temettüat Defterlerine Göre XIX. Yüzyılın Ortalarında Salihli. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 37-89.

Çiçek, İ. ve Çetin, Ş. (2001). Tarih İçinde Adala ve Köyleri. Salihli.

Demir, C., Kahraman, A., Özcan, S. E., Erataş Sönmez, F., Doğan, S. ve Özcan, G. (2021). "Salihli İlçesinde Faaliyet Gösteren Firmaların Fikri Mülkiyet Bilinci ve Potansiyeline İlişkin Bir Araştırma", Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Yayımlanmamış Bilimsel Araştırma Projesi (BAP), Proje No: 2020-026.

Gürdoğan, A., ve Tetik, S. (2016). Salihli'nin kırsal turizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 6(1), 59-68.

Hazarhun, E., ve Tepeci, M. (2018). Coğrafi işarete sahip olan yöresel ürün ve yemeklerin Manisa'nın gastronomi turizminin gelişimine katkısı. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(Ek1), 371-389.

Hun Yenilenebilir Enerji. (2022). Aktif ve Devam Eden Yatırım Projeleri, <https://www.hunyenilenebilirenerji.com/yatirimlarmiz>, (Erişim Tarihi: 12.08.2022).

Kan, M., Gülçubuk, B. ve Küçükçongar, M. (2012). Coğrafi İşaretlerin Kırsal Turizmde Kullanılma Olanakları. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (22), 93-101.

Karaköse E., Akar E., Türe A., Zurnacı N., Bozkurt, K. A., Özer N. ve İnci S. (2013). Marka Şehir Manisa: 25 Bin Dev Öğrenci Projesi. Manisa Valiliği Yayını, Manisa: Neşa Ofset.

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü. (2022). Manisa İli Maden ve Enerji Kaynakları, https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgi-merkezi/maden_potansiyel_2010/manisa_madenler.pdf, (Erişim Tarihi: 14.08.2022).

Manisa Büyükşehir Belediyesi. (2022). Coğrafi Bilgi İşlemler Şube Müdürlüğü, Kent Rehberi, <https://harita.manisa.bel.tr/rehber/> (Erişim Tarihi: 13.08.2022)

Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2022). Belgeli Turizm Tesisleri, <https://manisa.ktb.gov.tr/TR-151997/belgeli---turizm-tesisleri.html>, (Erişim Tarihi: 13.08.2022).

Manisa Patent Ofisi. (2022). Manisa Kula Leblebisi, <https://www.manisapatent.com.tr/blog/manisa-kula-leblebisi>, (Erişim Tarihi: 13.08.2022).

Manisa Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, (2021). Tarımsal Veriler, <https://manisa.tarimorman.gov.tr/Menu/11/Tarimsal-Veriler>, (Erişim Tarihi: 18.08.2022).

Otman, A. (2013). Salihli'de Kültür ve Sanat. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3), 531-545.

Salihli İlçe Tarım Müdürlüğü. (2022). *Zeytin Göstergeleri*.

Salihli Organize Sanayi Bölgesi (OBS). (2022). Salihli Organize Sanayi Bölgesi Hakkında, <https://www.salihliosb.org.tr/6/HAKKIMIZDA.aspx>, (Erişim Tarihi: 17.08.2022).

Salihli Ticaret ve Sanayi Odası (STSO). (2021). Salihli Vizyon Salihli-Kula-Selendi, Salihli Vizyon Dergisi, 7 Temmuz.

Salihli Ticaret ve Sanayi Odası (STSO). (2022). Dış Ticaret İstatistikleri.

Sanko Enerji. (2022). Elektrik Üretimi, <https://sankoenerji.com.tr/faaliyet-alanlari/elektrik-uretimi>, (Erişim Tarihi: 12.08.2022).

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2021). Meteoroloji Genel Müdürlüğü, <https://mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=MANISA> (Erişim Tarihi: 15.08.2022)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2021). Turizm İstatistikleri, <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201120/konaklama-istatistikleri.html> (Erişim Tarihi: 12.08.2022)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2022). Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, <https://manisa.ktb.gov.tr/TR-152075/salihli.html> (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

T.C. Manisa Celal Bayar Üniversitesi. (2021). Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, 2021 İdare Faaliyet Raporu, <https://strateji.mcbu.edu.tr/plan-programlar/faaliyet-raporlari.5496.tr.html> (Erişim Tarihi: 16.08.2022)

T.C. Manisa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2016). Manisa'da Turizm Odağı Olabilecek Tarihi-Kültürel Varlıkların ve Altyapı Sorunlarının Belirlenmesine Yönelik Fizibilite Çalışması, <https://zafer.gov.tr/Portals/0/dys/kaynaklar/raporlar-strateji-belgeleri/raporlar/manisada-turizm-odagi-olabilecek-tarihi-kulturel-varliklarin-ve-altyapi-sorunlarinin-belirlenmesine-yonelik-fizibilite-calismasi.pdf>, (Erişim Tarihi: 15.08.2022).

T.C. Manisa Valiliği. (2020). Sayılarla Manisa, <http://manisa.gov.tr/sayilarla-manisa> (Erişim Tarihi: 09.08.2022)

T.C. Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü. (2022). Manisa Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü, Salihli Hizmet Merkezi.

T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2022). Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü, <https://aniyht.com/> (Erişim Tarihi: 18.08.2022)

T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2022). Karayolları Genel Müdürlüğü, <https://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Uzakliklar/ilcedenIlceyeMesafe.aspx> (Erişim Tarihi: 11.08.2022)

Tarım Dünyası. (2022a). Manisa Salihli'de Ürün Deseni ve Üretimde Büyük Değişim, <https://www.tarimdunyasi.net/2020/08/25/manisa-salihlide-urun-deseni-ve-uretimde-buyuk-degisim/>, (Erişim Tarihi: 15.08.2022).

Tarım Dünyası. (2022b). Ceviz ve Badem Şirketleri Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Kurdu, <https://www.tarimdunyasi.net/2020/08/26/ceviz-ve-badem-sirketleri-tarimsal-kalkinma-kooperatifi-kurdu/>, (Erişim Tarihi: 15.08.2022).

Türk Patent Enstitüsü. (2022). <http://www.turkpatent.gov.tr/> (Erişim Tarihi:16.08.2022).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022). İstatistik Veri Portalı, <https://www.tuik.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 13.08.2022)

Uçar, M. (2010). Paranın Doğduğu Kent Sardes. Bursa: Cansal Matbaa.

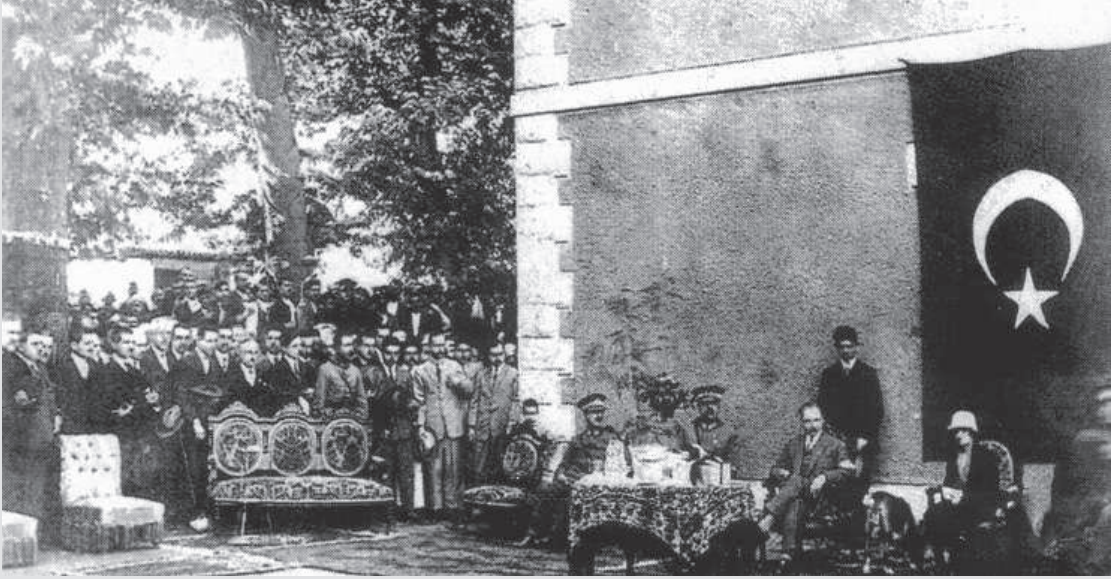
Ürer, H. (2009). Kültür ve Tabiat Varlıklarıyla Salihli. Salihli Belediyesi Kültür Yayınları.

Ürer, H. (2010). Osmanlı'da kahve/Kahvehane Kültürü ve Salihli'den Bir kahvehane Örneği" Himaye-i Etfal". *Sanat Tarihi Dergisi*, 1-26.

Zafer Kalkınma Ajansı (ZKA). (2014). Manisa'da Yatırım Rehberi. <http://zafer.gov.tr/Portals/0/dys/kaynaklar/raporlar-strateji-belgeleri/raporlar/manisada-yatirim-rehberi.pdf>, (Erişim Tarihi: 16.08.2022).

Atatürk Salihli'de

16 Ekim 1925

Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk, Salihli'yi iki kez ziyaret etmiş (26 Ocak 1923 ve 16 Ekim 1925) ve Salihli Garı'nda halka hitap etmiştir.

Salihli'nin muhterem ahalisi,

"Gösterdiğiniz hissiyata teşekkür ederim. Buraya kadar bu kadar erken gelmekle hakiki hissiyatınızı izhar (gösterme) şevkiyle olduğunu anlıyorum. Bundan fevkalade bahtiyarım. Ben de size karşı aynı hissiyatla mütehasısım.

Muhterem ahali, çok zulüm ve çok elem gördünüz. Fakat artık bunlardan ebediyen kurtuldunuz. O kara günler artık tekerrür edemez. Çünkü milletin intibah (uyanma) ve teyakkuzu (uyanıklık) pek büyüktür. Bundan sonra memleketimizi kati halasa (kurtuluş) isai (ulaştırma) için pek kuvvetli ve esaslı tedbirler ittihaz eylemek icap eder. Bu tedbirlerin en mühimi ve en birincisi ilim ve irfan orduları teşkil edeceklerdir. Bu itibarla atiye (geleceğe) ehemmiyetle bakabiliriz.

Muhterem ahali, biliyorsunuz ki, hayatımızı, istikbalimizi, namusumuzu kurtaran Misak-i Millilerimize olan itimad-ı taamımızdır (tam bağlılık). Millet ve milletten doğan ordumuz bu Milli Misaki süngülerle tahakkuk ettirmiştir. Bunu siyaseten ifade ettirmek için heyeti murahhasımız Lausanne (Lozan) da faaliyetle çalışmaktadır.

Memleket dahilinde çalışırken, diğer taraftan hemen karşımıza çıkması muhtemel düşmanları yere sermek için daima müheyya (hazır) bulunmalıyız. Bu millet üç buçuk seneden beri çok fedakarlık yapmıştır. İcap ederse bundan sonra da hayat ve namusu için daha çok fedakarlık yapacaktır."

Mustafa Kemal Atatürk (26 Ocak 1923)

